

ІВАН РЯБЧУК СПІВАЄ І ВИШИВАЄ КОБЗАРЯ

Готуючись до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка, в Ірпінському історико-краєзнавчому музеї на початку жовтня відкрили незвичайну виставку — «Вишитий Кобзар». Автор вишивок — Іван Рябчук.

Він народився в 1941 році в селі Петрівське (до перейменування Юшків Ріг) Тарашанського району на Київщині. Вже йшла війна. Батько — Іван Корнійович Рябчук — був штурманом літака. Він єдиний уцілів з усього екіпажу, коли літак було збито. Півроку провалявся в гіпсі. Потім воював у піхоті. Спочатку командиром взводу, а після поранення командував ротою. Батько знову був поранений, але повернувся додому живий. Потім батьки перебралися в Умань на Черкащині. Батько, який закінчив біологічний факультет Дніпропетровського університету, працював викладачем в Уманському педучилищі ім. Т. Г. Шевченка, а мати завідувала бібліотекою Уманського педінституту ім. Павла Тичини.

Іван Рябчук у 1959 році закінчив Львівське музичне училище, потім вступив до Ніжинського педінституту ім. Гоголя. З третього курсу студента Рябчука за-

Іван Рябчук і його роботи

брали в армію. Доучувався він уже після проходження строкової служби. Іван Рябчук з 1970 до 2009 року викладав хорове й оркестрове диригування в Уманському педучилищі, водночас грав на домрі в оркестрі народних інструментів цього ж училища. Оркестр був лауреатом різних конкурсів.

Мати Івана Івановича Віра Павлівна все життя вишивала — руш-

ники, картини, штори, скатертини. Вся хата була у вишивках. Іван виріс у цьому вишитому світі української народної культури.

На виставці експонується матеріна вишивка — ікони, рушники, серветки, скатертина і три краватки, які Віра Павлівна вишила для чоловіка і двох синів.

На сорокаріччя Івана Івановича мама вишила рушник з побажанням «Хай щастить тобі, сину».

Мами вже немає, а її побажання щастя досі перед очима в сина. 8 жовтня мамі виповнилося б 95 років, але вона померла в 2002-му. За життя мамі Іван Рябчук не вишивав. Тільки допоміг трохи вишити тло на іконах. А коли мама померла, почав вишивати. У Віри Рябчук не було доньки, і її мистецтво перейшло до сина.

(Продовження на 5-й стор.)

«БІЛІ ПЛЯМИ» ІСТОРІЇ

ФЕДІР УШАКОВ І СИДІР БІЛИЙ:

ХТО БІЛЬШЕ ЗДОЛАВ ВОРОГІВ У ЧОРНОМУ МОРІ?

15 жовтня у Севастополі відзначили пам'ять святого праведного воїна адмірала Федора Ушакова. У православних храмах московські отці відслужили «велічание»: «Величаєм тя, святой праведный воине Феодоре, и чтим святую память твою, ты бо молиши о нас Христа Бога нашего». Про «непереможного адмірала флоту російського» звучало з екранів місцевого телебачення, радіоефіру протягом кількох днів, на молебнях та на урочистих зібраннях шанували адмірала. Вшанувати пам'ять єдиного святого серед російських адміралів до Севастополя прибув відставний адмірал Ігор Касатонов.

Нагадаємо читачам, що Російська православна церква захищала колишнього командувача Чорноморського флоту (1790-1792 рр.) мордвина адмірала Федора Ушакова до сану святих у 2001

Ф. Ушаков

році, і з тих пір він вважається покровителем російських військових моряків. Однак зарахування адмірала до сану святих, як і все на той час у Севастополі, пам'ятаємо, мало більше світський політичний, ніж релігійний характер. З тих пір Федір Ушаков виставляється московською церквою разом з коман-

С. Білий

дуванням Чорноморського флоту непереможним адміралом, своєрідним російським Нельсоном на Чорному морі. При цьому оцінки англійського адмірала, дані російському, до уваги не беруться.

Ось днями в штабі Чорноморського флоту протоієрей Сергій Халюта, благочинний Севастопольського округу, на мітингу-реквіемі, присвяченому пам'яті Федора Ушакова, сказав, що третій командувач Чорноморського флоту був: «Воин непобедимый, не проигравший ни одного сражения. Адмирал, который заботился о моряках. Адмирал, который любил своих подчиненных...» (Продовження на 4-й стор.)

«КРИМ НЕ МОЖЕ СТОЯТИ ОСТОРОНЬ!»

Секретарю Національної спілки письменників України
М. Ф. КАМЕНЮКУ
Голові КРО НСПУ
Б. Г. ФІНКЕЛЬШТЕЙНУ
СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

Шановні колеги!
Наступний 2014 рік як для України, так і для Національної спілки письменників України багатий на визначні ювілейні дати.

Так, у березні вся Україна та світ будуть відзначати 200-річчя від дня народження всесвітньо відомого поета, художника та громадського діяча, нашого національного генія — Тараса Шевченка. І не випадково, що Указом Президента України цей рік оголошено Роком Т. Шевченка. Крим і зокрема КРО НСПУ, безперечно, не можуть стояти осторонь від цієї загальнонаціональної події. Тому до запланованих кримською письменницькою організацією заходів, на мій погляд, потрібно долучити такі:

1. Оголосити загальноукраїнський конкурс на проект пам'ятника Тарасу Шевченку у столиці Автономної Республіки Крим м. Сімферополі.

2. Домагатися від уряду України виділення коштів, необхідних на виготовлення проекту та спорудження пам'ятника.

3. В ювілейний рік клопотати перед міською владою Сімферополя щодо присвоєння одній з центральних вулиць кримської сто-

лиці імені Тараса Шевченка.

4. Надати ім'я Великого Кобзаря одній із краших ЗОШ у м. Сімферополі (Українська школа-гімназія або середня школа № 33).

5. Надати ім'я Тараса Шевченка Кримському академічному музично-драматичному театру.

6. Цьому театру в ювілейний рік підготувати виставу за мотивами творів Тараса Шевченка.

7. Впорядкувати і капітально відремонтувати в місті Сімферополі та на теренах Криму всі шевченківські об'єкти культури, зокрема: міський Будинок культури, міський парк культури, бібліотеку ім. Тараса Шевченка.

8. Відновити надане ще у першу річницю входження Криму до України ім'я Тараса Шевченка на фасаді колишнього сінематографа «Боян».

9. Підтримати видання художнього альманаху «Шевченківські місяці» відомого інженера-топографа та художника з Криму Пилипа Шпильового.

Не менш важливою для України та Криму є також ще одна ювілейна дата — 180-річчя від дня народження видатного українського поета, знаменитого лікаря та відомого громадського діяча Степана Руданського. Він упродовж кількох десятиліть жив і працював у Ялті, там помер і похований. Степан Руданський — перший почесний громадянин Ялти.

(Продовження на 2-й стор.)

АКТУАЛЬНО!

ЧИ ПОТРІБЕН
УКРАЇНІ
СЛАНЦЕВИЙ
ГАЗ?

стор. 3

ПОЕЗІЯ

ЛЮБОВ
ПРОЦЬ:
ПОЛЮВАННЯ
НА СВІТЛО

стор. 8

ДО 200-РІЧЧЯ
КОБЗАРЯ

ОТОЧЕННЯ
ШЕВЧЕНКА:
ЯДВИГА
ГУСИКОВСЬКА

стор. 10

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Рестраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com

Анатолій МОГИЛЬОВ: «У НАС Є КРИМСЬКИЙ ПАТРІОТИЗМ...»

21 жовтня голова Ради міністрів Криму Анатолій Могильов привітав кримчан з 15-ю річницею з дня прийняття Конституції Автономної Республіки Крим. «У нас є кримський патріотизм. Крим — це автономна республіка у складі нашої унітарної держави. І те, що у Криму є Конституція, — це знаково, це надбання всіх кримчан. Але Конституція — це не монолітний документ. Проходить час, потрібні зміни, трансформація під інтереси Криму. І ми постійно працюємо над цим, відстоюємо економічні інтереси автономії», — звернувся до учасників урочистих зборів у парламенті Криму Анатолій Могильов. Глава Ради міністрів до-

дав, що черговий тому доказ — ухвалений Закон про інвестиційну привабливість Криму: «Нашим наступним кроком буде ухвалення змін у Податковий і Митний кодекси. Ці зміни життєво необхідні для Криму. Так ми забезпечимо успішний розвиток Кримського півострова, підвищення економіки, а це спричиняє зростання рівня життя, а також добробуту кримчан. Це головне завдання і ми постійно працюватимемо над наповненням Конституції новими смислами, які дозволять кримчанам жити краще».

Анатолій Могильов також підкреслив, що Конституція Автономної Республіки Крим дозволяє зберігати стабільність в автономії.

ТИМ ЧАСОМ...

КРИМСЬКА МІЛІЦІЯ ЗАКРИЛА СПРАВУ ПРО ДТП З ПАНІНИМ

Міліція припинила слідство за статтею «Хуліганство», почате у серпні за фактом інциденту за участю російського актора Олексія Паніна, але продовжує почате пізніше розслідування за статтею «Розпалювання національної, расової або релігійної ворожнечі та ненависті». Про це повідомила РІА Новості прес-офіцер управління міліції кримського міста Алушта Євгенія Асмолова.

«Потерпілий таксист звернувся в міліцію із заявою, в якій повідомив, що не має до актора претензій», — сказала Асмолова, не уточнивши, коли саме було припинено розслідування. За її словами, потерпілий ніколи не просив покарати актора, розслідування було розпочато після того, як про інцидент повідомили ЗМІ. Прес-офіцер повідомила також, що розслідування, почате проти Паніна за статтею «Розпалювання національ-

Голова Ради міністрів заявив, що влада жорстко прискатиме будь-які спроби дестаблізувати ситуацію в Криму: «Ми розуміємо, що ми всі живемо на одному півострові, що всі ми на одному човні, всі ми повинні забезпечувати стабільність. Тому ні — провокаторам у Криму! Це шлях у нікуди, ми цього не допустимо ні в якому разі. Саме Конституція забезпечує рівні права, рівні можливості для всіх національностей, що живуть у Криму. Я всіх вітаю зі святом. Кримська влада, кримський парламент і Рада міністрів забезпечать стабільність у Криму й успішний розвиток на довгі роки».

Голова Ради міністрів також вручив кримцям предствникам різних професій заслужені нагороди та подяки.

Управління інформаційної політики Ради міністрів АРК

ної, расової або релігійної ворожнечі та ненависті», триває. «Слідство зв'язалося з російськими правоохоронцями, їм направлений запит про допит Паніна і список запитань до актора. Відповіді поки не було», — сказала Асмолова, додавши, що українська міліція «проводить також інші слідчі дії».

Нагадаємо, справа за статтею «Хуліганство» була порушена після того, як Панін потрапив у ДТП в Алушті. Автомобіль, в якому він їхав на місці пасажирів, після зупинки покотився назад і зіткнувся з іншим автомобілем, не завдавши йому значних пошкоджень. Актор підтвердив РІА Новості, що після поїзду вдарив водія другої машини, пояснивши, що той не дотримувався дистанції, а після аварії вимагав гроші.

Пізніше, коментуючи інцидент в Алушті, Панін висловився у зневажливій формі про кримських татар. Висловлювання Паніна викликали великий резонанс. Через два дні актор вибачився перед кримськими татарами, але через громадське невдоволення виставу за його участю в Євпаторії довелося скасувати.

ЗГАДАЛИ ПРО СТАРІ ГРІХИ...

Колишній народний депутат України Ігор Марков перебуває у Києві. Про це кореспондентіві Укрінформу повідомив начальник Управління зв'язків з громадськістю (УЗГ) МВС України Сергій Бурлаков. «Маркова доправили з Одеси до Києва для обрання йому запобіжного заходу», — сказав С. Бурлаков.

Як повідомлялося, 22 жовтня в Одесі Ігорю Маркову було вручено повідомлення про підозру у скоєнні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 296 Кримінального кодексу України — хуліганство. Йому інкримінується організація та жорстоке побиття учасників пікету проти встановлення пам'ятника Катерині II в Одесі у 2007 році. Зокрема,

активіст товариства «Просвіта» Віктор Безеда отримав інвалідність після того, як особисто Ігор Марков завдав йому сильного удару в голову...

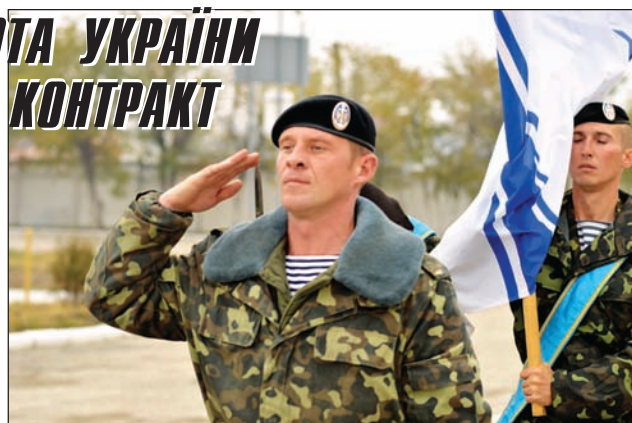
...Як стало відомо, Печерський районний суд Києва обрав для колишнього народного депутата України Ігоря Маркова запобіжний захід у вигляді арешту. Марков утримуватиметься в СІЗО до 20 грудня.

МОРСЬКА ПІХОТА УКРАЇНИ ПЕРЕЙШЛА НА КОНТРАКТ

У країні урочисто проводяться з військової служби в запас останніх військовослужбовців-строковиків. Ось і в єдиному в Україні окремому батальйоні морської піхоти Військово-Морських Сил, що у Феодосії, відтепер служитимуть виключно за контрактом.

Близько чотирьох десятків морських піхотинців родом з різних куточків держави — Львівської, Дніпропетровської, Полтавської, Луганської та інших областей, які відслужили рік, пройшли ритуал прощання з Прапором Військово-Морських Сил України.

Виконуючий обов'язки командира батальйону майор Володимир Баранюк подякував хлопцям за відмінну службу, а кращих нагородив грамотами від командування ВМСУ та військової частини. З напутнім словом до воїнів звернулись ветерани та духівник батальйону протоєрей Богдан. Потім морпіхи пройшли урочистим маршем та сфотографувалися на згадку біля пам'ятника Герою СРСР, командиром роти морських піхотинців

Костянтину Ольшанському. Віднині в країні не залишиться жодного морського піхотинця — строковика. Про популярність служби в морській піхоті України говорить і той факт, що вивільнені посади ще раніше були повністю укомплектовані військовослужбовцями військової служби за контрактом, а строковики виведені за штат. З наступного року за планами командування ВМСУ на базі нинішнього Керченського батальйону берегової оборони буде розгорнуто ще один батальйон морської піхоти, який також буде комплектуватися виключно на контрактній основі.

Руслан СЕМЕНЮК
Фото Андрія Скорженця

«КРИМ НЕ МОЖЕ СТОЯТИ ОСТОРОНЬ!»

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Враховуючи величезні заслуги видатного поета перед українською культурою, неocenний внесок у розвиток медицини та громадське життя Ялти, КРО НСПУ має підтримати пропозицію відомих українських діячів української культури щодо:

1. Спорудження в Ялті пам'ятника Степану Руданському.
2. Створення музею Степана Руданського у будинку, в якому він жив.
3. Відновлення меморіальної дошки на цьому будинку.
4. Присвоєння імені Степана Руданського Кримському державному гуманітарному університету в м. Ялті.
5. Запровадження стипендії ім. Степана Руданського у Кримському державному гуманітарному університеті.
6. Видання літературних творів поета.

Ще одна знакова для України дата у наступному році — 60-ліття входження Криму до складу України. Хронологічно вона майже збігається з Шевченковими днями. Вважаю, що НСПУ має підтримати ініціативу кримських громадських організацій щодо відзначення її на державному рівні. Серед низки заходів, присвячених цій даті, необхідно: здійснити перевидання доповненої праці «Крим: шлях до України» (видавництво «Таврія», 2005 р.); підтримати фінансово урядовану мною працю «Ми торували шлях до України» (близько 30 д. а.); здійснити підготовку та публікацію ювілейних матеріалів на сторінках альманаху «Крим» та в газеті «Літературний Крим»; провести низку науково-практичних конференцій та «круглих столів».

Петро ВОЛЬВАЧ,
член НСПУ, голова Кримської філії НТШ,
академік УЕАН, дійсний член НТШ, лауреат премій ім. Дмитра Нитченка та Л. П. Симиренка НАН України

ВШАНУВАЛИ БУДІВЕЛЬНИКІВ ПІВНІЧНО-КРИМСЬКОГО КАНАЛУ

У Салгирському міжрайонному управлінні водного господарства (м. Сімферополь) відбулися урочисті збори, присвячені 50-річчю роботи Північно-Кримського каналу.

Віце-прем'єр кримського уряду Азіз Абдуллаєв від імені голови Ради міністрів Криму Анатолія Могильова привітав ветеранів-будівельників каналу та працівників водогосподарського комплексу автономії з цією значущою датою. «Трудовий досвід працівників водогосподарської галузі безцінний для всього Криму, — зазначив заступник глави кримського уряду. — Завдяки вам подається вода для зрошення полів, садів і виноградників, наповнюються водосховища, водою забезпечуються міста та селища автономії. Низький уклін будівельникам Північно-Кримського каналу».

Азіз Абдуллаєв підкреслив, що сьогодні канал є головною штучною водною артерією Криму, яка забезпечує 85% від загального об'єму водоспоживання в регіоні.

У рамках урочистих зборів Азіз Абдуллаєв вручив ветеранам-будівельникам Північно-Кримського каналу та кращим працівникам галузі подяки голови Ради міністрів АРК і відмітні знаки.

У заході також взяли участь перший заступник Постійного Представника Президента України в Криму Володимир Дегтярьов і голова Постійної комісії Верховної Ради АРК із земельних, аграрних питань, питань екології та адміністративно-територіального устрою Микола Янакі.

КІНО ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

У Криму проходить 8-й сезон подорожнього фестивалю документального кіно про права людини DOCUDAYS UA.

У рамках фестивалю продемонструють більше 30-ти фільмів. У кримський сезон фестивалю також включили фільми, що отримали нагороди професійного журі в Києві, та анімаційний фільм на правову тематику.

За перший тиждень фестивалю фільми подивилися та обговорили студенти сімферопольських ВНЗ, вихованці Малої академії наук Автономної Республіки Крим «Шукач», учні сімферопольських шкіл. Крім того, кінопокази пройдуть в Армянську, Алушті, Бахчисарай, Євпаторії, Саках, Феодосії, Ялті, а також в 10-ти районах Криму.

Усі кінопокази в містах і районах проводяться безкоштовно. Фестиваль триватиме до 31 жовтня.

Анонс! У неділю, 27 жовтня, о 17.40 дивіться на АНТРК «Крим» у програмі Олександра Польченка «Рідна хата» другу частину телерозповіді про фестиваль української авторської пісні на Донузлаві (повторення у середу, 30 жовтня, поч. о 10.00).

ЧИ ПОТРІБЕН УКРАЇНІ СЛАНЦЕВИЙ ГАЗ?

«XXI століття в глобально-енергетичному відношенні повинно стати століттям газу»

(Олександр Юхимович Лукін, доктор геолого-мінералогічних наук, член-кореспондент Національної академії наук України).

За підрахунками держдепартаменту енергетики США у 2030 році порівняно з 2003 роком роль газу «як енергоносія» у світовій промисловості зростає у 10 разів, що пов'язано з великими можливостями його транспортування, менш шкідливими (порівняно з нафтопродуктами і особливо з вугіллям) екологічними наслідками спалювання та більш надійною (з точки зору ймовірності техногенних катастроф) технологією використання в різних галузях господарювання. Його щорічне споживання до 2030 року повинно досягти 5–5,5 трильйонів метрів кубічних. За останні десять років спостерігається експоненціальне зростання оцінок світових як розвіданих запасів, так і прогнозних ресурсів. Згідно з деякими з них геологічні ресурси природного газу нашої планети (без урахування практично невичерпних ресурсів метану, розчиненого у підземній гідросфері та зосередженого у газогідратах морського дна) складають не менше 900–1000 трильйонів метрів кубічних.

Особливу увагу нині звертають на сланцевий газ та вугільний метан. У США неочікувано для міжнародних експертів різко зросло видобування природного газу. Вже до кінця 2008 року виявилось, що такий прорив відбувся за рахунок освоєння так званого сланцевого газу. У 2012 році його видобування у США перевищило 75 мільярдів метрів кубічних і цей показник зростає і нинішнього року. Ряд визнаних експертів з енергетики та газодобування оцінюють ці події як революційні, що мають важливі глобально-політичні та геоло-

гічні наслідки. Поява ефективних технологій освоєння нетрадиційних типів природного газу (сланцевого та вугільних родовищ) має велике значення і для України. Україна ще в зовсім недалекому минулому була великою газодобувною територією, адже впродовж кількох десятиліть в нашій країні видобували майже 70 мільярдів кубічних метрів газу з родовищ Прикарпаття та Дніпровсько-Донецької западини. Цей газ, починаючи з післявоєнного періоду, подавався у великій кількості до Москви, Мінська, Петербурга. Лише у 1968 році почалося зменшення обсягів видобування газу в Україні. Нині його видобуток складає щорічно трохи більше 20 мільярдів кубічних метрів, що не задовольняє потреб народного господарства. Україна стала великим імпортером газу з Росії, а це поставило нашу країну у велику залежність від неї. Адже ще зовсім недавно ми купували більше 60 мільярдів кубічних метрів газу щорічно.

Чи є вихід з цього глухого кута? Звичайно, є. І найголовніший — це загальне скорочення енерговитрат у промисловості та комунальному господарстві, бо сьогодні в Україні витрачається енергії на одиницю валової продукції в чотири рази більше, ніж в країнах Європейського Союзу. Тому головний шлях до енергетичної незалежності і безпеки України — це модернізація технологій у всіх галузях народного господарства: в металургії, хімічній промисловості, в машинобудуванні, в комунальному господарстві. Можливо, що шлях до Європейського Союзу буде і шляхом зменшення витрат і в нашій країні. Друге — це збільшення власного газодобування. Він полягає в залученні до видобування метану Донбасу, сланцевого газу, газогідратів Чорного моря та видобування газу з шельфової та глибоководної зон Чорного моря. Але і пер-

ше, і друге вимагають залучення великого капіталу для освоєння нових технологій та для зростання власного газодобування. Тут багато що залежить від державної політики, бо треба балансувати між бажаннями і необхідністю та фінансовими можливостями сьогодення. Радує те, що сьогодні чимало робиться (або говориться) для збільшення видобутку газу і за рахунок майдану Донбасу, і те, що залучаються фінанси і технології багатьох великих світових компаній, таких, як Shell та Chevron, до розвідки та майбутнього видобування сланцевого газу.

В Україні, на думку відомих вітчизняних геологів, є три регіони, в яких може міститися сланцевий газ. Це — Дніпровсько-Донецька западина та Донбас, Переддніпровський прогин (Західне Причорномор'я) та Волино-Поділья. Це далеко не повний перелік територій, перспективно багатих на сланцевий газ у надрах України. Попередні, дуже орієнтовні оцінки ресурсів сланцевого газу в Україні складають не менше 10 трильйонів метрів кубічних, і ця цифра в міру спеціальних досліджень, безумовно, зростає (це в п'ять разів більше, ніж запаси газу в гігантському регіоні Росії, яким є Ямал). На жаль, в Україні спеціальні дослідження до недавнього часу не проводилися.

Найбільші нафтові компанії, включаючи Exxon Mobile, Shell, отримали ліцензії на пошук сланцевого газу в Польщі, Швеції, Німеччині та інших країнах Європи. За даними НАК «Надра України» Україна має найбільші в Європі запаси сланцевого газу і за прогнозами зможе видобувати від 7 до 10 мільярдів кубічних метрів за рік. Однак від сподівань до їх реалізації — велика та терниста дорога. Ми за останні роки втратили багато — технологічно відстали в галузі буріння свердловин, майже втратили досвідчений персонал буровиків,

не маємо сучасного бурового обладнання та технологій. Ми багато чуємо застережень від громадських організацій та партій щодо освоєння родовищ сланцевого газу в Україні. Можливо, це і треба робити, але не слід переборщити! Як і будь-які нові технології, так і технології освоєння сланцевого газу можуть нести в собі загрозу навколишньому середовищу. Хочеться нагадати противникам цієї справи, що в минулому Україна, розвідуючи та освоюючи газові родовища, мала великі техногенні катастрофи. Так, в Угерську біля Стрия у 1945–1946 роках палав величезний відкритий газовий фонтан, а в повітря було викинуто більше одного мільярда кубічних метрів газу. У кінці 1950–х років при розробці Рудківського газового родовища біля села Тулиголови при аварійному прориві газу теж було викинуто більше одного мільярда кубічних метрів газу. Палали газові фонтани у Надвірній, Долині і Бориславі (Івано-Франківська та Львівська області), у Полтавській та Харківській областях, гинули люди. Подібні фонтани палали в Середній Азії, на Кавказі. Це було результатом недосконалості технологій буріння свердловин, помилок персоналу буровиків. Проте не зупинило процес розвідки та подальшого газодобування.

Противники видобування сланцевого газу в Україні перебувають в Росії та і серед нас самих, зокрема, в партії «Свобода». Чи є небезпека в цьому процесі?

Напевно, є. Але вона полягає не в тому, що цей процес може зашкодити людям. Проблема у високоякісному проектуванні робіт та їхньому ефективному виконанні. До громадян України не доносять, що за останні 10 років у нас виконано більше 400 гідророзривів на нафтових свердловинах, з них більше 300 — потужних. В Україні цими роботами керує визнаний у світі фахівець — кандидат технічних наук, мій колишній аспірант В. В. Цьомко. А гідророзриви на нафтових свердловинах є більш небезпечними (на порядок вище), ніж на газових свердловинах. Дослідженнями встановлено, що тріщина гідророзриву не перевищує у висоту 300–400 метрів, що гідророзрив не поширюється за цементований простір за обсадними колонами, і що тріщина гідророзриву не поширюється на геологічні розриви, що відбулися мільйони років тому. Головною пересторогою має бути гарантоване виконання проекту. Не можна діяти за принципом «сойдет и так». Повинно передбачатися повторне багаторазове використання рідин гідророзриву, їхнє переміщення по території та зберігання.

Можна вітати вимоги громадськості щодо виділення частини прибутку на потреби громад, насамперед, на побудову досконалих доріг, іншої інфраструктури, залучення українських фахівців до виконання робіт. І ще одне повинно бути сформовано — це персонал для контролю за проектуванням гідророзривів та їх виконанням. Бо допустити відхилення від проекту — це створити можливість техногенних аварій та катастроф. Але лякати громадськість проблемою освоєння сланцевого газу не варто. Треба знати одне — наша державна незалежність, а також економічна та енергетична незалежність значною мірою залежать від власного газодобування та раціонального використання своїх вуглеводневих та інших енергоресурсів.

Роман ЯРЕМІЙЧУК,
доктор технічних наук,
професор,
дійсний член НТШ

м. Сімферополь

ТИМ ЧАСОМ...

Міністерство енергетики США повідомило нещодавно, що ця країна завдяки сплеску у видобутку сланцевого газу випередить Росію за сумарним виробництвом газу та нафти вже цього року. Імпорт газу до США впаде на третину, а імпорт нафти — на 15%, вивільнюючи великий обсяг ресурсів для інших споживачів, зокрема для споживачів російського газу в Європі.

Це лише один прояв тих пертурбацій, які нині відбуваються на глобальному енергетичному ринку. З інших — жвавий розвиток нових технологій транспортування газу. Приміром, наступного року планують запустити новий LNG-термінал у польському порті Свіноуйсьце.

За три тисячі кілометрів на Схід генеральний секретар Центрального Комітету Компартії Китаю Сі Цзіньпін у вересні цього року об'їздив країни Центральної Азії, підписавши енергетичні угоди з Туркменістаном, Узбекистаном, Казахстаном, а також із Киргизією, важливою транзитною країною.

Ці дві тенденції — розвиток LNG-технологій та пошук Китаєм нових поставальників вуглеводнів — змінюють баланс на світовому енергетичному ринку, загрожуючи економічному добробуту та геополі-

тичному могуттю Росії.

Радник з питань енергетичної безпеки Міжнародного наукового центру імені Вудро Вільсона у Вашингтоні Александрос Пітерсен переконаний: «Є ціла низка змін, внаслідок яких глобальне енергетичне середовище виглядає

запаси капіталовкладень у родовища Західного Сибіру. Епоха відносно дешевої розробки ресурсів добігає кінця», — запевняє експерт.

Розвиток LNG-технологій, які дають змогу транспортувати природний газ у залізничних вагонах та тан-

Також «Газпрому» потрібно вирішувати проблеми власної неефективності. Міжнародна організація Transparency International визнала «Газпром» однією з найкорумпованіших та найнепрозоріших компаній у світі. У її дослідженні 105 найбільших компаній світу «Газпром» єдиний отримав нуль за внутрішньо-корпоративні антикорупційні заходи.

Джон Лаф додає, що російський монополіст мав би більше переймати іноземні технології. «Нові ресурси, нові прикордонні території дуже неприступні. Там побудували ще дуже мало інфраструктури, і вартість розробки цих ресурсів є дещо більша, ніж покладів у Західному Сибіру. У певних випадках це також технологічно складніше. Ось чому Росія має потребу в іноземних партнерах та доступі до найбільш передового міжнародного досвіду», — пояснює Джон Лаф.

Нагадаємо, що енергетичний сектор відповідає за 30% ВВП Росії та приносить до державної скарбниці близько половини її доходів. Таким чином, Москві доведеться змінювати свої підходи, якщо вона волітиме зберегти свої лідерські позиції на енергоринку.

<http://www.radiosvoboda.org/content/article/25144042.html>

США МОЖУТЬ ВИДОБУТИ БІЛЬШЕ НАФТИ І ГАЗУ, НІЖ РОСІЯ...

тиме в наступні 10–20 років абсолютно інакше, ніж в останні 10–20 років».

З іншого боку, аналітики твердять, що Росія збереже свої позиції глобально-го гравця на ринку енергетики. Вона сперечається із Саудівською Аравією за звання виробника нафти номер один і володіє найбільшими в світі запасами природного газу. Вона також задовольняє близько 30% потреб Європи в природному газі.

Дослідник програми Росії та Єврозії в Британському королівському інституті міжнародних досліджень «Чаттам Гаус» Джон Лаф зауважує, що епоха російського газу, чий видобуток коштував відносно дешево, закінчується:

«Впродовж останніх 20 років Росія значною мірою вичерпала ще радянські

керами, значною мірою посприяв тому, що пострадянська трубопроводна система втратила свою монополію на транзит.

І хоча Пекін досягнув з росіянами низки важливих домовленостей у царині енергетики, зокрема щодо участі китайців у розробці вуглеводневих родовищ у Східному Сибіру, на Далекому Сході та Арктиці, Китай розглядає Росію лише як одного з можливих поставальників, не більше, вважає Джон Лаф.

Насамперед Кремль має вирішити, як наголосують експерти, чи він і далі використовуватиме «Газпром» як геополітичну зброю проти своїх сусідів. Приміром, самопроголошена республіка у Придністров'ї, яку Москва підтримує, заборгувала за двадцять останніх років російському енергетичному газовому монополісту понад 3 мільярди доларів.

«ЧОРНОМОРНАФТОГАЗУ» — 35 РОКІВ!

18 жовтня у смт. Чорноморське відбулися урочисті заходи з нагоди 35-річчя створення ДАТ «Чорноморнафтогаз».

У заходах взяли участь міністр екології та природних ресурсів України Олег Проскураков, Постійний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, перший заступник голови Верховної Ради АР Крим Сергій Доніч, заступник голови Ради міністрів Криму Рустам Темиргалєв, голова Правління ДАТ «Чорноморнафтогаз» Сергій Головін, голова Чорноморської райдержадміністрації Світлана Лужецька.

Віктор Плакіда привітав учасників зібрання зі святом та вручив подяки найкращим працівникам цього підприємства. «Сьогодні в ДАТ «Чорноморнафтогаз» найголовніше — це високопрофесійний колектив однодумців на чолі з керівництвом, здатним вирішувати всі поставлені завдання. Переконаний, що це є запорукою подальшої успішної діяльності та нових досягнень на благо розвитку Автономної Республіки Крим і зміцнення Української держави.

Слова особливої вдячності висловлюю ветеранам підприємства за величезний внесок у становлення паливно-енергетичного комплексу України, високий рівень кваліфікації та відданість справі», — зазначив Постійний Представник Президента України в АР Крим.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

ФЕДІР УШАКОВ І СИДІР БІЛИЙ:

ХТО БІЛЬШЕ ЗДОЛАВ ВОРОГІВ У ЧОРНОМУ МОРІ?

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

...І сьогодні кожного из вас, поднимающихся по этой лестнице, встречают словами: «Не отчаивайтесь, сие грозные бури обратятся к славе России».

Це говорив отець, в кишені якого — паспорт громадянина України, і який в лоні Української православної церкви Московського патріархату на українській землі примножує славу не своїй Батьківщині? Це які «бури» в Україні мають примножити славу Росії? Не знаю, відає про це святий отець чи ні, але «праведний воїн», будучи командиром лінійного корабля, за спогадами його сучасників, таки добре товк матроські спини канчуками і любив порухувати їхні зуби за сказане українське слово.

Ще більш глибоко розвинув «історичну проповідь» отця Халюті голова Севастопольської міської державної адміністрації Володимир Яцуба: «Хочу пожелать, чтобы мы помнили свою историю, чтити тех великих флотоводцев, героев России, которые отдали свою жизнь за независимость Родины. История учит: тот, кто не знает своей истории, учит историю других народов». Ось на цих словах високого державного українського чиновника зупинимось окремо, бо все сказане далі, наприклад, російськими адміралами, не йде в жодне порівняння з цими висновками. Російські адміралами шанують своїх національних героїв, які воювали за інтереси і розширення їхньої імперії. Але ж українець, виходець з козацького краю Володимир Яцуба закликає нас «чтити» не національних героїв України, а переповнений гордістю за героїв Росії, які дивним чином воювали «за незалежність Родина», тобто Російської імперії, на території України.

Однак Федір Ушаков своє життя на олтар своєї Батьківщини не поклав, в бою не загинув. За незалежність якого народу чи якої країни він воював на просторах Чорного моря? Може, українців чи кримських татар? Боротьби за чюю свободу і незалежність чи, може, за здійснення імперських амбіцій імператорів вимагала у нього його військова присяга, яку сьогодні виставляють за приклад військовим морякам обох флотів відразу: «Аз, Федор Ушаков, обещаюся и клянуся Всемогущим Богом пред Святым Его Евангелием в том, что хочу и должен ея императорскому величеству моей все милостивейшей Государыне императрице Екатерине Алексеевне самодержце и ея императорского величества любезнейшему Сыну Государю Цезаревичу и Великому Князю Павлу Петровичу, законному всероссийского престола Наследнику, верно и нелицемерно служить и во всем повиноваться, не ща-

дя живота своего до последней капли крови... В чем да поможет мне Господь Бог Всемогущий!».

Якби ми вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя, заповідав нам Тарас Шевченко. Але якби були власні історичні знання та державна мудрість, хіба вся ота чиновницька рать слухала б мовчки твердження про визначний внесок Ушакова в будівництво Севастополя, в якому він перебував усього кілька років далеко не на перших ролях, а командував флотом всього два роки.

Та історичну правду не приховати. Вона в тому, що російсько-турецька війна 1787–1791 рр. застала Чорноморську ескадру «великого моря» контр-адмірала М. Войновича не в кращому стані. Напередодні початку бойових дій вона значно постраждала від шторму, більшість кораблів були виведені з ладу, частина загинула. За свідченням канцлера Олександра Безбородька, вони «просто згнили», однак такі історичні факти не заважають командувачу Чорноморського флоту віце-адміралу Олександрові Вітку стверджувати, що «більше боєспособної ескадри в те времена, чем эскадра Федора Федоровича Ушакова, не было».

А я ось заперечу. Була більш боєздатна ескадра на той час, ніж ескадра Войновича, комбригом у якій служив Ушаков. Це була Лиманська (Дніпровська) флотилія веслувальних суден, авангардом якої командував той самий Сидір Білий, запорозький полковник, у російській армії — підполковник. Між іншим, Федір Ушаков ту війну починав командиром корабля, а не ескадри. Чомусь заслуги справжнього командира ескадри контр-адмірала Марка Войновича у тій війні значно применшуються. І ще не дослідженими залишаються стосунки між Войновичем і Ушаковим та що призвело до відставки Войновича з посади головного командира Чорного моря і заміни його Федором Ушаковим у 1790 році.

У Севастополі замовчується і той факт, що 1 травня 1783 року ескадру з 16 новозбудованих кораблів з Херсона до Севастопольської бухти привів кошовий отаман Війська вірних козаків полковник Сидір Білий, а не Федір Ушаков — у фельдмаршала Потьомкіна не було адмірала, які б краще отамана знали район плавання. Новозбудовані кораблі склали ескадру «великого моря» під командуванням контр-адмірала Войновича, а Федір Ушаков перед початком війни у 1787 році командував лінійним кораблем «Святой Павло». Ескадру Войновича перед самим початком війни спіткала велика невдача — бурю і штормом більшість кораблів були виведені з ладу чи втрачені. Турецькі адмірали володіли ситуа-

цією на морі, тож основний тягар війни на Чорному морі випав на долю Лиманської веслувальної флотилії. Отже, називати залишки ескадри Войновича найбільш боєздатною силою на морі є великим перебільшенням.

Однак віддамо належне морській виучці, хоробрості та бойовій майстерності Федора Ушакова. Він особисто знав Сидора Білого і досконало вивчив тактику бою козацького веслувального флоту проти флоту турецького. І зумів успішно перенести її на тактику і дії флоту «великого моря», ставши таким чином «новатором у тактиці вітрильного флоту», чого заперечувати не варто.

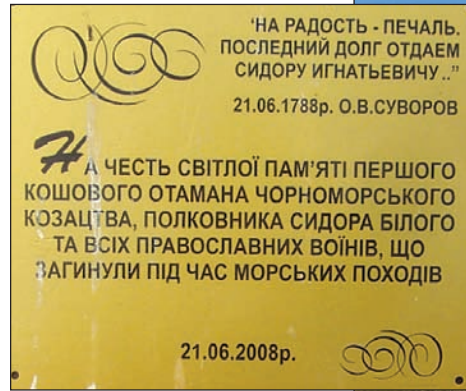
Крім бойових заслуг, святі отці у своїх молебнях відзначали скромність російського адмірала. Погодилося з цим. Так, Ушаков був скромним адміралом, навіть жодного разу не згадав добрим словом тих, з ким разом воював і у кого перейняв тактику морського бою! Про «скромність» російського адмірала залишив інформацію і англійський адмірал Нельсон.

У бойовому послужному списку Федора Ушакова під час російсько-турецької війни рахуються переможні битви 14 червня 1788 року біля острова Зміїний (Федонісі), Керченська морська битва 8 липня 1790 р., битва на траверсі коси Тендра 28 серпня 1790 р., битва біля мису Каліакрія 31 липня 1791 р. Під час Середземноморського походу 1798–1800 років Федір Ушаков проявив себе не лише як флотоводець європейського рівня, що взяв штурмом фортецю на острові Корфу в 1799 році, але й як політик і дипломат при створенні грецької Республіки Семи Островів під

Медаль, викарбувана за перемогу Сидора Білого під Очаковом — перша флотська медаль

протекторатом Росії і Туреччини. Однак більшість битв Федора Ушакова закінчувалися не повним розгромом сил противника, а ось так: «Вскоре сопротивление турок было сломлено и они, обратившись к русскому флоту кормой, пустились в бегство». А це значить, що сили противника зберіг для подальшої боротьби. Лише у битві при Тендрі Федору Ушакову вдалося захопити 66-гарматний фрегат «Мелекі Бахрі» та знищити в бою флагмана турецького флоту 74-гарматну «Капуданію»,

Могила Сидора Білого і надмогильна дошка

заодно і полонити турецького адмірала Саїд-бея з 18 офіцерами.

А тепер подивимося на бойові результати під час цієї ж війни командира козацької ескадри Лиманської флотилії полковника Сидора Білого, геть забутого у Севастополі; на Чорноморському флоті та й у Військово-Морських Силах України він не вважається видатним флотоводцем. Не моляться за його пам'ять і отці УПЦ МП.

Згадаймо славні баталії козацького отамана. 7 червня 1788 року турецький адмірал Гасан-паша, знаючи стан ескадри «великого моря», привів під Очаків проти Лиманської козацької флотилії 57 бойових кораблів: лінійних, фрегатів і менших. Сидір Білий вийшов у лиман назустріч противнику. Спалахнув зустрічний бій козацьких чарінок з великими вітрильними кораблями турецького флоту. Підсумок цієї битви привів у своїй реляції фельдмаршалові Г. Потьомкіну генерал-аншеф Олександр Суворов: «Ура! Светлейший князь. У нас шебека 18-пуш., корабль — 60 пуш., не палит, окружен. Адмиральский корабль — 70 пуш. Спустил свой флаг. Наши на нем!».

У бою 7 червня турецький флот втратив три лінійних кораблі і відступив, як би написали в сучасній історії: повернувся кормою. Та далеко не втік, бо нова битва з козаками в Дніпровському лимані розгорілася 17 червня того ж року. Про підсумки здобутої перемоги генерал-фельдмаршал князь Григорій Потьомкін звітував до столиці в реляції від 19 червня 1788 року: «Флот капітан-паші веслувальною флотилією розгромлений, 6 кораблів лінійних спалено та 2 піддалися... 30 суден розбиті... Між кораблями знищені капітан-пашинський та віце-адміральський, у полон взято людей з 3000, побито не менше... Ця перемога здобута малими, новозбудованими за небувалим калібром, веслувальними суднами, яких побудовано до 200, ...легкість і моторність (їх) така, що ворожий корабель тільки встигав їх побачити, а вони уже той оточують... Встановлено, що вони незрівнянно більше загинув ворожому флоту вчиняти можуть, аніж великі військові кораблі — як це в останній поразці

турецького флоту насправді й виявилось. Цими суднами переважно управляють запорозці...». У цій битві Сидір Білий отримав важке поранення, від якого помер. Похований біля фортеці Кінбурн.

А тепер, зіставивши результати морських битв, доходимо висновку, що лише 10 днів запорозький отаман і полковник Сидір Білий знищив ворожого флоту більше, ніж адмірал Федір Ушаков за всю свою військову службу! Ось вам історична правда про події того часу, правда про найбільш боєздатну ескадру тодішнього Чорноморського флоту, про морську атаку з великими вітрильними кораблями турецького флоту, про морську битву біля острова Зміїний.

Сидір Білий і Федір Ушаков в один і той же час мужньо билися з одним і тим же ворогом на Чорному морі. Правда про бойові заслуги Сидора Білого не применшує бойових заслуг Федора Ушакова. Вони обидва — два різних світи. Тоді чого так вперто представниками державної влади у Севастополі замовчується правда про вітчизняних героїв Чорного моря з козацького флоту України? Якщо Федір Ушаков борювався за розширення кордонів і нові моря і землі для імперії, то Сидір Білий свято вірив, що бореться за визволення рідної землі від вікового поневолення. І поклав на олтар цієї боротьби найдорожче — своє життя! Але ж забутий невдячними нащадками, бо не був адміралом, а лише козацьким отаманом (ох і не навиділи їх в імперії!) і підполковником — отже, вся слава російському адміралові. Перемогло ханство і холуйство перед чужинцями, оте малоросійство, з якого, відзначав ще Шевченко, «сміються вже люди».

Сидору Білому не довелось бачити, чим завершилося бойове побратимство українських і російських моряків на морі, як оцінила імперія пролиту козаками кров. Але святі отці мали б знати святу правду, як після переможного завершення війни моряків козацького флоту, щоб не перечили повному при-

власненню морської слави тієї війни лише прийдешнім адміралам, викинули на Кубань. Невже в Україні забули, як заспівали з горя вчорашні переможці морських битв і герої переможних реляцій: «Поселився москаль дома, виганяє з хати. Як нам, бідним чорноморцям, на Кубані жити?». Так потім на Чорноморському флоті повелося і триває досі — вся звिताжна слава, незалежно від того, ким здобута, належить виключно російському флоту і видатним російським адміралам. Землі козацької після депортації запорозькі були роздані царським вельможам.

Та, як писав Тарас Шевченко, «слава не вмере, не поляже». Тож святими для українських моряків мають бути імена Сидора Білого та продовжувача його справи, звитяги і козацької слави полковника і бригадира Антона Головатого, який по праву ділить з Сидором Білим звитяжну славу перемоги під Очаковом. Українські моряки мають знати і завжди пам'ятати, що Сидір Білий здобував свої перемоги над ворогом, визволяв українське чорноморське узбережжя під прапором, який є сьогодні в основі (синій хрест на білому полі) Військово-Морського прапора Збройних Сил України. Він його приймав з рук Олександра Суворова і перший покрив звитяжними перемогами за рідну землю. Тож чому ім'я цього звитяжного моряка не шанується в українському флоті та у Севастополі? Для українських моряків не повинно стояти дилеми, чие ім'я — Федора Федоровича Ушакова чи Сидора Гнатюка Білого є значущим для морської історії України, історії Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Ось і справді, хто не знає історії свого народу, той проповідує історію інших народів, хто не гордиться подвигами захисників свого краю, той падає ниць перед подвигами тих, хто їх здійснював при закабаленні в колоніальне ярмо рідного народу...

Мирослав МАМЧАК
м. Севастополь

КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ НЕ ПОВИННІ ЗАТІНЮВАТИСЯ ПОЛІТИЧНИМИ

Сто днів — це та точка відліку для керівника будь-якого рангу, на якій уже видно перші результати діяльності і можна оцінити їх, продовжити чи скоригувати намічені плани, проекти, рішення. Тож я скористалася цією нагодою, щоб поставити традиційні для такого випадку запитання призначеному в липні нинішнього року генеральним директором Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, структурного підрозділу Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Миколі КУЗЬМІНУ.

— Миколо Миколайовичу, як вам працюється на новому місці?

— Хоч посада і нова, однак у сфері інформації я працюю давно як експерт, політолог і соціолог. Публікував статті з різних проблем соціально-політичного життя. Займався організаційно-інформаційною роботою, яку не особливо й видно на перший погляд, однак у ній набувається досвід підготовки та проведення конференцій, різних освітніх заходів.

— Які пріоритети мають значення для вас нині?

— Ми живемо в інформаційному суспільстві, де медіа відіграють все більшу і більшу роль. Іноді зараз говорять: якщо тебе немає в Інтернеті, то тебе немає. Тому займатися лише культурно-просвітницькою роботою без інформаційного забезпечення нині непродуктивно. До того ж Всеукраїнський інформаційно-культурний центр створювався з метою інформування жителів Криму про діяльність органів влади щодо вирішення найважливіших політичних, соціальних, культурних, національно-етнічних проблем загальнодержавного та регіонального рівня.

Звичайно, ситуація з того часу, тобто з 1996 року, дуже змінилася.

Якщо в 90-ті роки інформаційний простір Криму функціонував сам по собі, був багато в чому ізольований від загальноукраїнського, то нині його населення добре інформоване про діяльність держави в цілому. В цих умовах потрібно переходити до більш спеціалізованих напрямків роботи. ВІКЦ повинен займатися інформуванням кримчан про культурну та інформаційну політику держави, інформаційно пов'язувати культурні процеси загальноукраїнського та кримського рівнів.

Зараз ми створюємо потужний сучасний сайт, на якому будуть висвітлюватися події культури, діяльність ЗМІ. Цей сайт працюватиме як інтегрована база даних про культури народів Криму, культурні процеси і діяльність медіа. В сучасному світі вони тісно переплетені між собою.

— У назві центру відображено і його друге спрямування — культура. Який зміст розкривається за цією вивіскою?

— Культурно-просвітницький напрямок роботи центру також має важливе значення. Однак у сучасних умовах він повинен поєднуватися з роботою в інформаційному просторі, тобто заходи, що про-

водяться, повинні добре висвітлюватися. Необхідно працювати і в соціальних мережах.

— Чи поєднується сфера ваших особистих наукових інтересів з діяльністю ВІКЦ?

— Після захисту в 2004 році кандидатської дисертації з соціальної філософії «Когнітивні засади конститування соціальної реальності» предметом моїх наукових досліджень були проблеми національної та культурної ідентичності, історичної пам'яті, міжкультурної взаємодії та впливу засобів масової інформації на ці процеси.

Я брав участь у міжнародних конференціях з цих питань, які проводилися в Харківському національному університеті, Національній академії державного управління при Президенті України, в конгресах Соціологічної асоціації України. Опублікував майже двадцять статей у наукових журналах і збірниках у Києві, Харкові, Донецьку та Луганську.

— Хто ваші партнери в роботі?

— Центр завжди співпрацював з національно-культурними товариствами, громадськими організаціями, що діють у цій сфері. Нині більш активними є організації малих народів Криму. Однак хотілось би бачити більше ініціатив з боку українських громадських утворень. Дуже прикро, що в Криму культурні процеси часто затінюються політичними. Деякі організації замість розвитку культури ніяк не можуть вийти з ідеологічних війн двадцятирічної давності.

Проблемам співвідношення політики та культури в процесах розвитку національної ідентичності ми присвячуємо «круглий стіл», який ВІКЦ проведе 31 жовтня.

Змінився світ, Крим, і нам потрібні сучасні активні партнери. Я бачив відкриті обличчя і ширшу зацікавленість до співпраці у волин'ян, які приїжджали недавно у Сімферополь на заходи пам'яті Героя України Віри Роїк. У зв'язку з тим, що центр — український, хотілось би більше активності на зближення бачити з боку української громади Криму.

— В яких країнах ви побували?

— У молодості здійснив туристичні поїздки в Індію та Угорщину. За науковими програмами їздив у Росію та Білорусь.

— А по Криму як часто подорожуєте?

— Краєзнавство — це моє хобі. Маю непогану колекцію літератури з цієї тематики. Люблю ходити в

гори. У багатьох місцях побував. Однак Крим безмежний, а його історичні та культурні пам'ятки — невичерпні. Не вистачає одного — часу, щоб побачити його весь і в усій красі.

— Які книги ви читаєте?

— Віддаю перевагу науковій та історичній літературі. І все ж на першому місці в читанні знаходиться преса та Інтернет. Потрібно бути в курсі всіх подій, що відбуваються кожного дня в кримському суспільстві, країні, світі, а це забирає дуже багато часу.

— Що в ваших найближчих планах?

— Провести на належному рівні заходи до 200-річного ювілею Тараса Шевченка, що відзначатиметься в березні наступного року. Сподіваюся, що ця дата підвищить кількість українських культурно-освітніх заходів у Криму, їхній рівень та активність української спільноти.

Валентина НАСТІНА

ІВАН РЯБЧУК СПІВАЄ І ВИШИВАЄ КОБЗАРЯ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Спочатку Іван Іванович вишив портрет Тараса Шевченка і вірш «Заповіт». Узори взяв у журналі «Жінка». Потім вишив вірш «Думи мої», потім — «Тече вода». Нині в доробку Івана Рябчука понад двадцять серветок, вишитих віршами Тараса Шевченка. Іван Іванович вишиває поруч з віршем ініціали Кобзаря, дату і місце написання поезії, а також свої ініціали та дату й місце вишивання.

Кожна людина може знайти в «Кобзарі» щось своє. Ось вишивка поезії Тараса Шевченка:

«І досі сниться: під горою, Між вербами та над водою, Біленька хаточка. Сидить Неначе й досі сивий дід Коло хатиночки і бавить Хорошее та кучеряве Своє маленькеє внуча».

А нижче Іван Рябчук вишив: «Мене зворушив вірш цей Кобзаря. Згадав дитинство й діда Корнія».

Майстер витрачає на одну вишивку від одного до трьох місяців. Встає раненько і береться за роботу. Як тільки випаде вільний час, відразу ж береться вишивати. Цього року він уже зробив рушник і п'ять серветок. Жінки-вишивальниці говорять, що вишивка Івана Рябчука — ідеальна. Її зворотній бік такий же гладенький, без жодного вузлика, як і лицьовий. Іван Іванович вишиває хрестиком. Серветки облямовані оригінальними виши-

тими орнаментами і мереживом.

В Ірпін'ї, рідне місто дружини, Рябчуки переїхали в 2009 році. Іван Рябчук співає в народному хорі ветеранів «Пам'ять» і в народному ансамблі козацької пісні «Хортиця». Виставки його вишивки експонувалися в Ірпені на День незалежності, на святі міста, в бібліотеці — на день народження Кобзаря. Директор Ірпінської бібліотеки Олена Циганенко привітала Івана Івановича з новим успіхом. Високо оцінив виставку «Вишитий Кобзар» письменник Володимир Коскін, який виріс і навчався в Умані. На презентації також була присутня заслужений майстер народної творчості України Тетяна Федорова, яка народилася в Умані. Я вже давно помітив, що Ірпінь «притягує» до себе талановитих людей.

На презентації виставки в музеї ансамбль «Хортиця» виконав козацькі пісні і пісні на слова Тараса Шевченка. Ольга Файнікова продекламувала поему Тараса Шевченка «Утоплена».

А коли я почув, як дружина Івана Івановича Валентина Павлівна співає арію Наталки Полтавки із однойменної опери Миколи Лисенка та інші українські пісні, то в мене з'явився здогад, який підтвердив сам Іван Івано-

вич. Колись третьокласник Іван Рябчук почув красивий дівочий спів. Він не втримався, зазирнув в аудиторію і побачив свою майбутню дружину, яка приїхала з Ірпеня вступати до інституту і співала на прослуховуванні.

Нині подружжя Рябчуків має двох дітей і п'яťох онуків. Серед онуків Рябчуків — Ганя та Іван. Дід Рябчук у вишивці адаптував до своїх нащадків пісню «Несе Галя воду». Він вишив ілюстрацію до пісні, а імена змінив: «Несе Ганнуса воду, коромисло гнеться, а за нею Ваня, як барвінок в'ється». І тут же вишив: «На згадку моїм онукам. Дід. 2004».

На жаль, діти і онуки Івана Рябчука не успадкували його талант вишивальника.

Чоловіків, які вишивають, не так уже й мало. Але я не знаю чоловіка чи жінку, які б вишили в такій кількості поезії Кобзаря. Шукали в Інтернеті — не знайшли.

Виставку «Вишитий Кобзар» Івана Рябчука варто показати і в інших містах України, і за кордоном для української діаспори.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, директор Ірпінського історико-краєзнавчого музею

Фото автора

Виступає гурт «Хортиця» (Іван Рябчук крайній ліворуч)

СЕКРЕТИ ГЕНЕРАЛА ТІШКОВА

Є в нашій державі закохані в свою справу люди, які є прикладом для інших. Їх любить широкий загал, з ними хочуть фотографуватися і малі, і дорослі, вони є авторитетами в своїй царині і знаковими постатями для країни і навіть світу. Такою людиною є і Юрій Михайлович Тішков, кандидат технічних наук, генерал-майор, директор науково-випробувального центру Збройних Сил України, легенда вітчизняної випробувальної авіації і льотний довгожитель. А нещодавно він відсвяткував свій ювілей — 65 років!

Ще при Союзі країна відзначила Юрія Тішкова найвищою нагородою, про яку мріяв кожен випробувач, званням «Заслужений льотчик-випробувач СРСР». За всю історію таких льотчиків було лише 445. В Україні він став Героєм України, а у 2013 році удостоєний і Державної премії України в галузі науки і техніки.

На теренах СНД і, напевно, в світі (адже широко це не практикується) він — єдиний, хто має тисячі і тисячі випробувальних посадок вертольотів «без двигунів». Саме такі посадки за їхню небезпеку американці та англичани прозвали «глісадою смерті». Все його життя — копіткий труд, самодосконалення і майстерність, пошук і успішне знаходження шляхів самореалізації.

Про те, як талановитий гірський прохідник-підривник став видатним авіатором, наше інтерв'ю.

— Юрію Михайловичу, у вашій біографії відслідковується своєрідна магія чисел! Розкажіть, будь ласка, коротко про себе.

— Народився в багатодітній родині у степовому селищі в Середній Азії під Алма-Атою в 1948 році. До льотного училища вступив у 1968 році, у 1978-му розпочав службу на випробувальному аеродромі у Криму, в 1998 році, знову рівно через 20 років, очолив Державний науково-випробувальний центр ЗС України. Пролітав 45 років, освоїв близько 45 типів літальних апаратів, за штурвалом провів понад 5000 годин. Займаюся випробувальною і науковою роботою в сфері авіаційної техніки і озброєння, старший науковий співробітник, академік Академії технологічних наук України. Учасник миротворчої місії в Республіці Югославія та почесний громадянин Кіровоградського району.

— В чому полягає секрет вашого успіху?

— З дитинства мене привчили трудитися, ось і виходить як слід. А якщо робити щось з примусом, то і результату не буде. Один льотчик якось сказав, що я здійснив усі свої дитячі мрії!.. Хтось каже — талант. А талант — це 99 відсотків роботи і один — здібностей. Коли це збігається, то з'являється любов до роботи і людина стає успішною.

— А в чому секрет льотного довголіття?

— В усьому треба знати міру, в житті багато принад і тому здоровий спосіб життя — не посту слова... По-перше, дякую своїм батькам, як кажуть, «спасибо матери с отцом, что вышел ростом и лицом». З дитинства не годували ніякою «хімією», пили молоко з-під корівки, їли моркву, яблука, все було натуральне... По-друге, до льотчиків завжди ставилися з увагою: тут і правильне харчування в льотній їдальні, і відпустки і, профілакторії. Усе це в комплексі і відіграло...

Я вже думав — треба завершувати... Але минулого року в Таджикистані довідався, що одному льотчику виповнилося 65 років, доповіли президенту, той присвоїв йому звання генерала, і ось йому вже 70, і він продовжує літати в горах Паміру... Ніхто і гадки не мав, що можна літати у такому віці! Для міжнародних авіаліній за стандартами ІКАО — це, звичайно, межа.

На радість чи ні, але у військових наказав льотний вік не обмежувати! Шкода, що не зустрівся з цим чоловіком, я із задоволенням потягнув би йому руку! Ось це — орієнтир!

— У вас є мрія?

— Напевно, дожити до того віку, коли онуки встануть на ноги. Вони багато знають, спілкуємося часто. Поки їх двоє, ось-ось і буде третій. Максим уже вступив до університету, а Євген ще в десятому класі. Іноді доводиться «виховувати» — перехідний період! Хочеться, щоб вони стали нормальними людьми, гідними членами нашого суспільства. Оце і є мрія... Треба прожити зі світлою, високо піднятою голо-

вою. Як і я намагався жити, а мене мій батько наставляв.

— З яких людей ви брали приклад, у кого вчилися?

— Є люди, які не просто мають природні здібності, а вони їх правильно розвинули, правильно ними користуються. На них треба рівнятися, тягнутися до них. І тоді буде результат... У Безенчуку під Самарою нас, курсантів, вражало, коли командир полку полковник Бебешкін на вертольоті Мі-1 вимикав двигуни і сідав прямо на стоянку. Для нас це був вищий клас, це захоплювало. Ось так треба літати!..

Коли перейшов на випробувальну роботу, вчився у заслужених льотчиків-випробувачів, генералів О. В. Преснякова, Е. М. Колкова, у полковників Є. М. Нікітіна, В. В. Святошнюка, В. І. Єфимова та багатьох інших льотчиків, які робили свою справу професійно.

І в один момент зміг сказати: «Я можу робити на вертольотах все!». Сьогодні для мене не існує жодного завдання на вертольоті, якого б

я не виконав. Мені пощастило, але вважаю, що таланить тому, хто намагається чогось досягнути. Я не задрісний, і коли хтось робить краще за мене, і собі думаю, а як мені теж зробити краще. Це і допомагає мені в житті. Не рвався, не випрошував, але інженери завжди просили командирів: «На випробування відправте Тішкова, у нього виходить добре!».

Одного разу біля острова Кільдим в районі Норвегії вночі йшли контрольні польоти з корабля, з висінням над морем, з підйомом людей. А потім начальник нашого управління генерал Колков сказав, що вперше за 35 років за результатами польотів отримав телеграму від командувача авіації флоту з подякою, що льотчик добре і політав, і вивіз людей, і все роз'яснив... А я просто старався і показував, що вмю робити...

— Вам колись було моторошно?

— Страх різним буває. Коли все ціпеніє чи, навпаки, який мобілізує, жене адреналін, стає миттєвою реакція. Тоді іншим стає бачення, інше сприйняття інформації. В мене організм, напевно, захищається, закривається, стирає негатив з пам'яті... Як правило, я не пам'ятаю поганих людей, випадки...

Умови випробувань завжди різні, а часом — неприємні. Під час посадки неподалік Севастополя на важкій авіанесучий крейсер «Новоросійськ»

— А що у вас в житті викликало захоплення, вразило?

— Вже у дорослому віці я побачив Міланський палац Дуомо... Його просто треба бачити! 400 років будували... В безперервному потоці люди йдуть захоплені та здивовані величчю палацу та майстерністю зодчих... І коли я в стороні став, прислухався, щоб оцінити усю його красу повною мірою, то збагнув, що і я шойно мав такий самий спантеличений вигляд! Тут розум просто поступається емоціям! Ось в такі моменти і розумієш увесь геній людства... Або коли лежиш над Паміром, бачиш гори, ріки, потоки, то розумієш місце людини в світі. Напевно, тому так багато мудреців на Сході...

— Чи є у вас улюблена страва? Які ваші влодобання?

— Будь-яка добре приготована! Я жодним чином не жартував, коли з задоволенням скуштував борщ у санаторії «Хмільник», а потім 21 день його нахвалював. Кухарі щоразу виходили, дивилися, а де той генерал, який так хвалить!.. І сам вмю і люблю готувати. Особливо добре плов виходить, шашлик, адже виріс у Середній Азії, а там — це національні страви. А якщо дружина не завадить, то й борщ добре зварю! Чому? Бо в неї свої рецепти, а в мене — свої... Головний секрет — треба готувати з любов'ю, тоді і вийде смачно...

Подобається полювання. І не питання когось вполювати чи переслідувати... Ось на Чауді взагалі особлива атмосфера. Ідеш і радієш сонцю, яке пливе по небу, дивишся, як хмарки біжать, яке повітря чисте, як море далеко видно... З собакою гуляти люблю, особливо вранці, коли встає сонце і видно степ і гори... Лазню топити подобається... З дитинства виріс на землі, мабуть, тому і побудував будинок. На свята, вихідні, день народження в ньому завжди людно, з'їжджаються родичі, чути дитячий сміх... Подобається виноград підрізати, доглядати дерева. Це є і труд, і життя. Думаю, можу сказати, що я — щаслива людина...

А в юності займався і вільною боротьбою, навіть виступав на чемпіонатах, легкою атлетикою, десятиборством. Потім між польотами добре грав у шахи, навіть прозвали шаховим Марадонною. Займався і парашутним спортом, мав понад тисячу стрибків, виконував усі нормативи, але обрав шлях випробувача... Захопився наукою, захистив дисертацію... І хочу сказати, яке ж це задоволення — розв'язати якусь наукову задачу!..

— Чим ви пишастесь, а що не вдалося зробити?

— Для мене очолювати науково-випробувальний центр — це велика честь. Прибув сюди капітаном, дослужився до генерала і вже 15 років керую колективом, слово «командувати» тут не підходить. Треба, щоб люди розкривалися, щоб підходили творчо. Десь підкажеш, десь вилуцаєш, десь сам навчишся... Мені випав не найкращий час — реформування, скорочення, але мені вдалося відстояти Центр. Це — моя гордість. Своєю роботою ми показали, хто ми є, довели, що ми потрібні державі, що ми затребувані.

А душа болить ось за що. За 20 років ми навчили понад 100 льотчиків-випробувачів! Де вони зараз? Більша частина розбіглася по Африках, на заробітки! Ще не так давно до грошового підвищення льотчик у державі заробляв, як двірник... І ми постійно балансуємо на межі. Так, ми можемо вирішувати важливі державні завдання, але за спиною немає тих, хто нас підтримує... А професію льотчика-випробувача можуть освоїти не так вже й багато людей. І коли люди стають

на крило, і замість випробувальної роботи летять в Африку гроші заробляти, це дуже болить... Потрібно, щоб розвивалася промисловість, було багато роботи, тоді б народ не тікав. Ось це — принижує. Але історію не змінити, треба працювати в тих умовах, в яких ми є.

— І на завершення розкажіть, будь ласка, про найбільш повчальну історію з вашого життя.

— Як не дивно, я завжди розповідаю одну історію... Якось в місті Фрунзе, нині Бішкек у Киргизії, ще студентами через погану погоду нас розмістили в одному готелі. Хтось грав, хтось за столом відпочивав, а мені пощастило: на стіні біля ліжка горіло бра, ліг і почав читати. Заходить літній чоловік, подивився на всіх і похитав головою: «Ех, хлопці, хлопці, даремно ви життя проживаєте! Ось один хлопчина розумний: сидить і читає, з нього і буде толк!». Тоді мене це настільки вразило, що потім у моїх руках завжди книжка була...

Мене ще в дитинстві привчила читати наша сусідка — тьотя Ліда Перепелятнікова. Вона торгувала у книжковому ларку і завжди казала: «Оро, давай читай!». Я повертав книжки, бо грошей, щоб купити, не було. Любив розповіді Джека Лондона... Тому, напевно, в юності пішов спочатку працювати в шахти на Забайкаллі, добувати золото. Опанував там всю техніку, підірвав, отримав найвищий 6-й розряд гірського прохідника-підривника...

— А тепер вже і часу, напевно, нема, щоб читати?

— В мене зараз на столі лежить, не повіриш, «Собаче серце» Булгакова. Вже третій раз перечитую. І кожного разу — вона інша!.. Чи пригадає хто, скільки було професору Преображенському років?! А він говорить: «Доктор Борменталь, мені 60 років, тому я маю право давати поради: ніколи не робити нікому погано!».

Зараз мені подобається слово бонус. Ось переступиш шість десятків, і кожен день стає бонусом, так радієш життю! Нещодавно перечитав і шкільну програму Чехова. Йому було 44 роки, але як майстерно він вписує характери людей, їхні думки, почуття! Навіть у Таджикистані купив Коран, а там вся життєва мудрість, важливі і прості речі, наприклад, як треба женитися, як давати в борг. І старого таджика так вразило, що між польотами я читав Коран, що він мені подарував старовинне дореволюційне видання Омара Хайяма. Там є ось такі рядки:

«Кто понял жизнь, тот не спешит, он молча наблюдает, Как спит ребенок, молится старик, как дождь идет и как снежинка тает...»

В цьому, напевно, і полягає життєва мудрість...

— Дякуємо за бесіду, бажаємо довголіття, життєвих радощів і людського щастя. З ювілеєм!

Розмовляв
Руслан СЕМЕНЮК
(Фото з особистого архіву генерала Ю. М. Тішкова)

ЗУСТРІЧІ НА ФОРУМІ

Про Форум видавців у Львові я вже написав чималий матеріал (див. «КС» від 20.09.2013 — «Форум відроджує і підтримує нашу європейськість»), але до цієї теми можна повертатися знову й знову. Адже Форум — це вже суто львівське явище, і він дуже допомагає розкрити потенційні можливості «галицького П'ємонта». У вересні це місто інтенсивно спілкується з рештою регіонів України. Це не формальне спілкування, звичайно, але воно замінює тисячі наукових конференцій. Для прикладу наведу лише три зустрічі, три розмови з відвідувачами Форуму, і ви зрозумієте, наскільки це неформальне спілкування розширює горизонти. А якщо це помножити на кількість гостей?

Скажімо, Дмитро Бондаренко, молодий україномовний письменник з Дніпропетровська, завжди багато розповідає про мовні тенденції у своєму великому промисловому місті. Все переповідати не буду, наведу лише маленький фрагмент нашої з паном Дмитром розмови:

— Нерідко був свідком такого, — зауважує письменник, — дніпропетровський українець-східняк раптом усвідомлює, що він — великий патріот і після багатьох років спілкування російською раптом вирішує перейти на українську. І перше, що він робить, то це йде у найближчий магазин і вимагає від продавців, щоб ті з ним спілкувалися українською. Хоча сам лише вчора розмовляв російською... Причому вимагає це агресивно, з якимись претензіями, навіть є внутрішня готовність до скандалу. А потім, розчарувавшись, каже: «Ось бачите, не дають нам говорити рідною мовою!». І назавтра ж переходить на російську мову. Таких прикладів я знаю чимало. Як людина,

яка завжди спілкується українською в російськомовному Дніпропетровську, має свою точку зору: не варто вимагати, щоб у розмові з тобою переходили на українську. Проте сила особистого прикладу може вплинути на багатьох. Наприклад, той же дніпропетровський театр одного актора «Крик». Його керівник, режисер і виконавець в одній особі Михайло Мельник ще в непевних дев'яностих ходив по ВНЗ, школах і українською мовою запрошував відвідати свій український театр. На нього тривалий час дивилися, як на дивака. Але зараз вже має цілком заслужений авторитет, на його вистави завжди розкуплені квитки навіть на декілька місяців наперед. І люди бачать, що свідомо україномовна людина цілком може відбутися і в навіть суцільно іншомовному середовищі, якщо вона діє не через агресію, а через культуру.

Чудовим місцем для зустрічей під час Форуму традиційно є «молочне» кафе на Коперніка. Ось і цього разу випадково побачив там добре

С. Лашенко, М. Михайлюк, П. Годван, Р. Пляцко

відомого «світличанам» Володимира Леонюка з приятелем. Ті неспішно пили каву і про щось говорили. За збігом обставин я того ж ранку витягнув із поштової скриньки «Кримську світлицю», а в ній — інтерв'ю з паном Леонюком. Порадував колишнього політ'язня, незламного борця за українськість Берестейщини. А потім виявилось, що поряд з ним сидить колишній однокурсник добре відомого «світличанам» журналіста Валерія Тарасова — Орест Чорний. Вчилися вони з майбутнім редактором феодосій-

ської «Победи» у нашому ж таки Львові у 1961-1966 роках. А ще з ними тоді чивився поет з Берестейщини Антон Цвид. Почали говорити про одного, а потім про другого і... не зчулися, як година пройшла. Так що — світ тісний! А львівська кáva під час Форуму видавців — це вже не так напій, як засіб зближення людей. Ну, це не мною першим сказано, я просто повторюю прописну істину.

А потім була цікава розмова (у тому ж кафе) з двома закарпатцями Миколою Михайлюком і Павлом Годваном. Вони, мешканці гуцульського Рахова, не могли пропустити таку подію, як Форум видавців. Для нас із «світличанином» Романом Михайловичем Пляцком ця зустріч стала нагодою поговорити про закарпатську специфіку в політичному житті України. Напередодні ми встигли переглянути часопис «Український тиждень», де була стаття «Лояльні прагматики». Йшлося про менталітет закарпатців, їхні політичні уподобання. Була там і «електоральна мапа Закарпаття», на якій різними кольорами були зафарбовані райони області. Найбільш проукраїнськими регіонами, виявляється, є Рахівський і Міжгірський. У першому переважають гуцули, у другому живуть бойки. І одні, й другі мають етнографічних

родичів по іншій бік Карпатського хребта. Тому й відчують себе невід'ємною частиною України. Але є ще там і «русинські» терени, і угорські... Ми з Романом Михайловичем поцікавилися: чому у сусідньому у Гуцульщині Тячівському районі настрої інші? Виявилось, що «червоний пояс» Закарпаття існує досить давно. Тячівці давно вже їздять на заробітки в Росію, тому часом краще володіють літературною російською, аніж літературною українською. Якщо на Гуцульщині є і греко-католицькі, і реформаторські церкви, то Тячівщина є переважно вочиною УПЦ МП. Остання традиційно підтримує проросійські настрої. Є ще так званий «Центр», тобто типове Закарпаття, так звані русинські регіони, для яких характерна лояльність до влади та орієнтація на місцевих лідерів. Якщо Рахівщина — це закарпатська Галичина, а Ужгород — це закарпатський Київ, то Березівський район (місце компактного проживання угорців) можна назвати місцевим Кримом. Ось так ми з Романом Михайловичем ознайомилися з регіоном, який ніби й поряд, але не надто добре вивчений. Добре, що Форум сприяє контактам українців з різних регіонів!

Сергій ЛАЩЕНКО

Д. Бондаренко

В. Леонюк та О. Чорний

ДОСВІД ГЕТЬМАНА СКОРОПАДСЬКОГО КОРИСНИЙ ДЛЯ НОВІТНЬОЇ УКРАЇНИ

Книжку про одного з найсуперечливіших діячів української історії початку ХХ століття — гетьмана Павла Скоропадського — презентував на Форумі у Львові журналіст Радіо «Свобода» Дмитро Шурхало. Її назва — «Скоропадський, Маннергейм, Врангель: кавалеристи-державники». Чому автора зацікавила постать останнього українського гетьмана, який після державного перевороту 95 років тому на 7 з половиною місяців прийшов до влади, не збагатившись нею?

Дослідник Дмитро Шурхало порівнює гетьмана Павла Скоропадського не з українськими політиками та інтелектуалцями того часу, а з його приятелями по службі в імператорській лейб-гвардії — баронами Карлом Густавом Маннергеймом і Петром Врангелем, аристократами за походженням. Усі троє до 1917 року робили кар'єру не лише в армії, а й при імператорському дворі — до 1917 року вони були людьми зі свити російського імператора Миколи II. Однак після революції та більшовицького перевороту кожен долучився до державницьких проєктів на руїнах імперії, не з власної волі ставши державниками, а з вимог часу.

Лише Карлу Маннергейму вдалося досягти успіху, він став одним із засновників фінської держави і двічі став на її чолі — був регентом у 1918-1919 роках і президен-

том у 1944-1946 роках. Тим часом Павло Скоропадський зазнав невдачі і лише 7 з половиною місяців у 1918 році був українським гетьманом, оголосив федерацію з Росією, а невдовзі під тиском повстання зрікся влади і вийшов до Німеччини.

«Скоропадський, з одного боку, це людина, яка в період визвольних змагань 1917-1920 років найбільше зробила для розбудови держави. З іншого боку, український

держави серед самих українців, не провів вибори до парламенту, зволював із земельною реформою. Головною проблемою Павла Скоропадського дослідник називає те, що генерал російської імператорської армії у Скоропадському переважав над українським гетьманом.

При написанні книжки автор послуговувався численними архівними документами, спогадами. Тим паче, що троє героїв залишили

Дмитро Шурхало

політикум його сприймав негативно, як і він «ширих українців», як гетьман саркастично називав українських політиків», — зазначає автор книжки.

Павло Скоропадський не зумів порозумітися з українською Центральною Радою, але знайшов спільну мову з німцями, союзниками УНР. На думку Дмитра Шурхала, Скоропадський зазнав невдачі через те, що не зумів знайти підґрунтя для своєї

свої спомини.

«Цікаво порівняти було їхні спогади. До слова, Скоропадський перші спогади написав російською мовою, а Маннергейм — вже у поважному віці, будучи етнічним шведом, писав шведською, потім переклав фінською. Дивно, але спогади багатьох учасників тих подій донині не видані, як і документи тієї доби, зокрема гетьманської канцелярії, які призначалися для внутрішнього обігу».

Зокрема, у досі не виданих спогадах начальника гетьманського штабу Бориса Стеллецького описано, як при дворі Павла Скоропадського конкурували дві партії — проросійська та самостійницька. Між ними тривали постійні інтриги і боротьба, що так нагадує нинішнє політичне життя в Україні. Ба більше, зазначає Дмитро Шурхало, Павло Скоропадський, коли в 1919 році писав про те, чому захопив владу, спрогнозував розвиток подій в Україні на багато років наперед:

«Я не сумніваюся, як не сумнівався і раніше, що соціалістичні експерименти неминуче привели б до більшовизму, до знищення духовної і матеріальної культури, перетворили б нашу чудову країну на висохла пустелью, на якій із часом усівся б знову капіталізм. Але який!.. Не той кволий, м'якотільний, що животів у нас досі, а всемогутній золотий тілес, в ногах якого буде повзати і плазувати наш народ».

Книжка Дмитра Шурхала про те, як потрібно вітти домовлятися, як відчуті межі компромісу, що актуально і досі. «Щірі українці», як саркастично висловлювався Павло Скоропадський, не могли порозумітися у першій половині ХХ століття, хоча це було важливо для побудови держави. Немає порозуміння і на початку ХХІ століття, коли українська держава робить вирішальний вибір.

Галина ТЕРЕЩУК (Радіо «Свобода»)

ЗІБРАЛА ВСІХ КНИГА!

Щороку восени до Львова ведуть всі «книжкові» дороги: видавництва і видавці, письменники і читачі, всі і вся, що мають хоч якусь дотичність до поняття «книга», збираються в середині вересня у місті Лева. Форум книги вже широко висвітлений розмаїтими ЗМІ та Інтернетом. Я ж зупинюся коротко на двох заходах, в яких брали участь активісти БФ «Еко-милосердя» з Соснівки, що на Львівщині.

У Музеї Ідей у Львові вечірньої пори зібралось гарне товариство поетів-пародистів з усієї України на «Вечір еротичної пародії». Покликав їх на зустріч відомий львівський поет-пародист Іван Гентош, який взявся довести, що еротична поезія і пародія на інтимну лірику можуть мати душевний, веселий, зовсім не похабний зміст, в якому нема місця ненормативній лексиці. І таки зробив це! Звучали кращі з кращих пародій самого організатора вечора, а також таких цікавих майстрів дотепного слова, як Лариса Омельченко з Дніпропетровська, Світлана Костюк (Параска Коливашаласка) з Новограда-Волинського, Анатолій Черняхівський з Вишгорода на Київщині, Ярослав Черногуз з Києва та багатьох інших.

А при фанімі дотепнім слові і пісня весела годиться! Тому публіку тішила своїм співом бард, поетеса, композитор з Івано-Франківська Йорданка Дранчук, гурт автентичної фольклорної музики «Коралі» і Василь Мельник, а також наші соснівчани

— гурт «Галичанка». Підготовлена програма гурту поєднала в собі авторську пісню, жартівливу народну та в'язанку спеціально написаних пісень на відомі мелодії.

Ще один учасник благодійного фонду «Еко-милосердя» Ростислав Кузик з Городоччини взяв участь у такій події, як «Літературний андеграунд в супроводі аргентинського танго», організованій письменниками Лесею Мудрак та Володимиром Вакуленком-К. Молоді поети читали свої оригінальні твори під чаруючі звуки танго, а танцівники захоплювали в полон присутніх цим магичним танцем.

...Учасники розійшлися, розіхались — хто читати, а хто писати нові твори для шанувальників гарного читива і для майбутніх зустрічей та нових Форумів.

Віра ОЛЕШ

Ростислав Кузик

ОТОЧЕННЯ ШЕВЧЕНКА

ЯДВІГА ГУСИКОВСЬКА

Гусиковська Ядвіга (р. н. н., Варшава — р. с. н.) — швачка польського походження. Тарас Шевченко познайомився з дівчиною у Вільно 1830 року й закохався, коли був козачком у ад'ютанта Віленського військового губернатора Павла Ангельгардта. У спілкуванні з Ядвігою поет удосконалив своє знання польської мови, через дівчину познайомився з вільнодумною молоддю.

5 вересня 1857 року Тарас Шевченко занотував до «Журналу»: «Во сне видел церковь святая Анны в Вильне и в этой церкви молящуюся милую Дуню, чорнобровую Гусиковскую» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 5. — К., 2003. — С. 92). Хто ж вона — «милая и чорнобровая» — дівчина, яка полонила Тарасове серце, що й на зашланні, через двадцять сім років її не забув? Відомо з наявних джерел, що Дзюня (Дуня, Ядвіга) — полька, походила з Варшави, але після смерті батьків жила в заможній тітці, міщанки у Вільно. Це була молоденька швачка, двома роками старша від Тараса, яка працювала в кравецькій майстерні й обслуговувала клієнтів зарістократії, поміж іншими й пані Ангельгардт — Софію Григорівну. Дівчина вміла писати й читати, мріяла вступити до Віленського університету, була знайома з багатьма студентами й цікавилася їхнім культурно-політичним життям, а це були роки литовсько-польського національного відродження.

У Вільно Тарас Шевченко як козачок родини барона Ангельгардта рисування, теорії і техніки малюнка навчався в майстерні Яна Рускема, в якого вчився Франек Гусиковський, який і познайомив Тараса з сестрою Ядвігою. Тарас закохався в струнку, чорноброву, з типово українською зовнішністю панну, хлопця полонило звичайне людське почуття, на яке має право кожна особистість і яке є одним із найприродніших. У своїй книзі «Тарас Шевченко» російська письменниця і літературознавець Марієтта

Шагінян (1888–1982) резонно запитує: «Хіба кохання не випадковість, не суб'єктивний момент у вській об'єктивній справі, залишеній генієм для людства? І хіба не мають рації люди, що кажуть: «Яке кому діло до того, хто кого кохав? Це особиста власність покійних». Ні, — пише письменниця, — ці люди не мають рації, і кохання — не особиста «власність», а дослідження кохання великих людей-творців — величезне, важливе завдання, яке безмежно збагачує. У тому, кого і як кохає велика та й усяка людина, розкривається суспільство, історія цілого покоління... Особливо це вірно стосовно Тараса Шевченка» (Шагінян М. Тарас Шевченко. — К., 1970. — С. 54).

Це молода полячка збудила в серці поета почуття кохання, це вона під ім'ям Ядвіги записана в книзі життя Шевченка. Що це трапилося саме у Вільно — Михайло Чалий не розповідає, але український письменник Олександр Кониський свідчить: «Добродій К. Болсуновський переказував мені, що йому хвалився Сошенко, що те перше кохання Шевченкове була полька-варшав'янка, але жила вона у Вільні» (Кониський О. Тарас Шевченко-Грушевський: Хроніка його життя. — К., 1991. — С. 68).

Вільнодумний характер Ядвіги, відданість батьківщині, переживання за її долю — почуття, які так були знайомі й зрозумілі Шевченкові, ймовірно, й поріднили Тараса і Ядвігу. «Я тоді вперше прийшов до думки, — так згодом, уже в Санкт-Петербурзі розповідав Тарас Григорович товаришеві, малярю й педагогу Іванові Сошенкові (1807–1876), — чому й нам, нещасним кріпакам, не бути такими ж людьми, як й інші свободні верстви». Михайло Чалий так оцінює стосунки Гусиковської й Шевченка: «...вона доброю стороною глибоко вплинула на його серце» (Там само. — С. 69).

Уже на зашланні поет у сні бачив Вільно. Тарас, хоч і подумки, знову милувався граціозними лініями костюлю святої Анни, біля вхо-

ду якого стояла кохана Ядвіга. Цей Шевченків сон оспівав народний поет Литви Антанас Венцлова (1906–1971):

*І, пливучи із заслання
по Волзі,
Він знову бачив
готику костюлу
Святої Анни*

*й дівчину кохану,
Яка молилась,
ставши на коліна...
А може, то стояла не вона,
А людина, що під хрестом
страждань схилився,*

*Бентежний,
хоч затурканий і вбогий.*
(Венцлова А. Вінок великого Кобзаря. — К., 1961. — С. 24).

До речі, Венцлови належать і переклади творів Тараса Шевченка: поеми «Кавказ», «Сон», «Катерина»; вірші «Заповіт», «Лічу в неволі дні і ночі», «О люди! згодом увійшли до литовських видань Кобзаря: «Поезії» (1951), «Вірші» (1955), «Кобзар» (1961). Антанас Венцлова також автор статей про Шевченка: «Безсмертя поета», «Тарас Шевченко у Вільно» (1953) і «Тарас Шевченко» (1964).

...Головною вимогою листопадового повстання 1830 року польського визвольного руху було відродження незалежної Польщі й об'єднання її розрізнених частин. Ядвіга була серед тих молодих людей, які штурмували Ратушу й страйкували в аудиторіях університету — Вільно на той час пережило повстанську ейфорію. Членів товариства «філоматів і філаретів» арештовували й вивозили за межі Литви, до Сибіру. Можливо, така ж доля спіткала й Гусиковську?

Юний Шевченко за переказами був у Варшаві й бачив перебіг окремих подій тих національно-визвольних років. Деякі шевченківські кознавці заперечували факт перебування молодого Тараса в польській столиці, мовляв, нічого поет про Варшаву не написав. Але найближчі поетові друзі Микола Костомаров (1817–1885) та Микола Білозерський (1833–1896) у спогадах пишуть про те, що Тарас оповідав їм про своє перебування у Варшаві як

у час польського повстання 1830 року, так і опісля. Зокрема, М. Костомаров у «Споминках про Шевченка» стверджує, що Шевченко «...розповідав, як він був у Варшаві під час повстання 1830 року і як революційний уряд випровадив його з іншими росіянами, давши йому грошей тодішніми революційними асигнаціями; проте з якого приводу він потрапив до Варшави — цього не говорив» (Спогади про Тараса Шевченка. — К.: Дніпро, 1982. — С. 145).

Фольклорист та етнограф Микола Білозерський у статті «Тарас Григорович Шевченко» за спогадами різних осіб у розділі «Про Шевченка у Варшаві» пише: «Шевченко в 40-х роках розповідав малоруському поетові 30-х і 40-х років Вікторові Миколайовичу Забілі (який жив на хуторі біля Борзни, пом. 1869 р.), що коли його як дворового кріпака вели взимку етапом з Варшави до Петербурга, то в нього порвався один чобіт, так що відпала підшва, і Шевченко, щоб не відморозити ноги, змушений був міняти чоботи, взуваючи на якийсь час цілий чобіт на ногу, що мерзла в драчному чоботі; ці зупинки набридли етапним солдатам, і один з них ударив Шевченка по шії. Це може відноситься до 1831 року, коли Тарас Шевченко був у Варшаві і його випровадили разом з іншими росіянами за розпорядженням польського революційного уряду» (Спогади про Тараса Шевченка. — К.: Дніпро, 1982. — С. 163).

Дослідивши літературу й архіви, є очевидним, що Тарас Шевченко, мешкаючи у Вільно, їздив із Ядвігою і в Польщу. Тільки людина, що бачила Варшаву та Москву приблизно в один час XIX століття, могла характеризувати польську й російську столиці так, як це зробив Шевченко, називаючи українських гетьманів «варшавським сміттям» і «грязьським Мокви». Відчувається відмінність між цими містами, у Варшаві вже були дерев'яні тротуари, а в Москві їх ще не було. Не може бути сумніву в тому, що кріпак Ангельгардта «козачок» Тарас був у Варшаві, можливо, навіть брав уроки малювання в художника-француза Лямпі, бачив бої повсталих поляків з царськими драгунами — палац Ангельгардта досі стоїть у Варшаві.

Ядвіга Гусиковська першою могла ознайомити Тараса і з ранньою творчістю польського поета Адама Міцкевича (1798–1855), з нею Шевченко міг побачити Варшаву з історично-мистецького погляду: місце зустрічей патріотів-учасників революційного руху того часу, побувати в якомусь костюлі, де збиралася молодь. Вперше в житті хлопцеві почув слова: «За нашу і вашу свободу». Почув ім'я польського історика та політичного діяча-демократа, одного з орга-

М. Деревус. Ядвіга Гусиковська знайомить Тараса Шевченка з поезією Адама Міцкевича

нізаторів польського листопадового повстання Йоахіма Лелевеля (1786–1861). Від Ядвіги дістав також книжечку, видану у Вільно, яка називалася «Про угоди поміщиків із селянами». Автор заклик поміщиків дати кріпакам волю і особисту власність. Ядвіга пояснила Тарасові, що царські власті заборонили книжечку і кожному, хто її переховує, загрожує суворою карою. Тарас почував себе так, ніби й він став змовником.

Ймовірно, Тарас і Ядвіга відвідували передмістя Варшави, бачили кам'яніці й мости над Віслою, які межували з Широкою Дунаєм. Маршалківська вежа, краєвиди й кам'яні сходи, замки давнього міста, будинки в архітектурному стилі готики — за цими враженнями й відчуттями Шевченко усвідомлював історію й мистецтво стародавньої Польщі. Перед ним відкривалися зразки архітектурно-мистецьких стилів, пам'ятки історії народу, культури попередніх століть: храм Святого Яна XIII–XIV століття, костюл св. Анни, заснований княгинею Анною Мазовецькою 1454 року, комплекс забудови Королівського замку початку XVIII століття; Колона Зигмунда III, палац Радзивілів, пам'ятник князю Юзефу Понятовському (1763–1813) скульптора датчанина Бертеля Торвальдсена (1770–1844), представника датського класицизму, автора пам'ятника Дж. Байрону для Кембриджа (1830–1831).

Юний Тарас уперше побачить зразки західноєвропейського мистецтва й усвідомить їхній історико-культурний контекст, тільки навчаючись в Академії мистецтв Санкт-Петербурга. Неспроста в повісті «Художник» у перших рядках твору Т. Шевченко згадає долю скульптора Торвальдсена як типовий приклад драматичного шляху персонажа повісті й своїх страждань на зашланні незалежного поета-живо-

писця: «Великий Торвальдсен начал свое блестящее артистическое поприще вырезанием орнаментов и тритонов с рыбьими хвостами для тупоносных копенгагенских кораблей» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 4. — К., 2003. — С. 120). У мистецькому класі художника Карла Брюллова (1799–1852) Шевченко, зрозуміло, від першого імпульсу вражень 1830–1831 років перед палацом Радзивілів проникав за доступними йому зразками скульптури Б. Торвальдсена («Три грації» — 1817–1819; «Амур і Психея» — 1807; «Жіночий портрет») у своєрідність класичної скульптури.

Неспроста в заслання, в умовах заборони поезії й малярства, Тарас Шевченко звертався до скульптури, найкращі європейські зразки якої бачив у Литві й Польщі. Можливо, саме від першого захоплення як художника перед костюлом св. Анни у Вільно й палацом Радзивілів у Варшаві, Тарас Шевченко не лише пригадав Торвальдсена в повісті «Художник», а й супутницю Ядвігу, в товаристві якої оглядав литовську й польську столиці. Під час перебування у Вільно в науці маляра Рустема Шевченко-козачок, як стверджував Іван Франко, разом із Павлом Ангельгардтом їздив «звичайно по ярмарках та контрактах», ось чому так Тарас Шевченко любив бувати на Київських контрактах!

...1 грудня 1830 року наказом імператора Миколи I впроваджено військовий стан у Віленській та інших суміжних з Польським королівством губерніях, і імператор у листі від 24 грудня 1830 року, адресованому губернаторові Олександрові Римському-Корсакову (1753–1840), писав: «Сучасне становище губерній, суміжних з Королівством Польським, покладає на тих, хто начальує в них, дуже складні обов'язки, пов'язані з частими

(Продовження на 11-й стор.)

Вільнюс. Ймовірно, на цій старовинній вулиці й зустрілися закохані Тарас і Ядвіга

роз'їздами та особливими зусиллями... побоюючись, щоб надмірні зусилля при роках ваших не мали несприятливого впливу на ваше здоров'я, я визнав за благо призначити вам коло дій не таке обтяжливе...

У цьому переконанні, увільнивши вас від посади Литовського військового губернатора й призначивши членом Державної ради, я цілковито впевнений, що ви в цьому новому званні принесете всю ту користь, якої я чекаю» (Непокупний А. Балтійські зорі Тараса // У Вільні, городі преславнім. — К., 1985. — С. 204). Римського-Корсакова, який не зміг передбачити наслідки повстання й допустив його, було усунуто від посади, закінчилася й кар'єра Павла Енгельгардта, а значить — вирішена доля Тараса Шевченка.

Перше кохання Тарасове — Ядвіга Гусиковська була причиною його роздумів про свободу взагалі та про його особисту волю, що особливо проявилось, коли переїхав до Санкт-Петербурга та тричі приїздив у закріпачену Україну. Тарас Шевченко читав Адама Міцкевича, товаришував із Броніславом Залеським і запалювався від їхніх творів думкою свободи нації й свободи окремої людини. Шевченко впізнав у бунтівній Ядвізі споріднену небайдужу душу, яка хоче волі своєму народу, і про це Тарас Шевченко описав у поемі «Гайдамаки», де горить ненависть лише до магнатів, а не до народу гнобителів, а в післямові до твору сказав: «Серце болить, а оповідати треба, хай сини й внуки бачать, що їхні батьки помилялися, хай знову братуються зі своїми ворогами». Шевченко знав, чому нам, українцям, брататися треба з литовцями і поляками. Звертаючись до українських гетьманів, художник писав: «А чванитесь, що ви Польщу колись завалили! Правда ваша: Польща впала і вас роздавила». Отже, Шевченко перший сформулював істину, на якій стоїть свобода! Пам'ятаймо — Тарас Григорович ніби звертається до нас — ваша перемога над братом буде вашою поразкою, а смерть брата — вашою смертю!

Тарас Григорович Шевченко знову повернувся до

Вільнюс. Костел святої Анни, який відвідували Тарас і Ядвіга

Варшави, але... цього вже не бачила «чорноброва» Ядвіга, перше Тарасове кохання. 13 березня 2002 року польське товариство відкрило пам'ятник Т. Шевченку як символ справжнього братерства між нашими народами. Певну роль відіграв тут бронзовий напис на пам'ятнику, чотири рядки з Шевченкового вірша «Полякам»:

*Подай же руку козакові,
хай сини й внуки бачать,
що їхні батьки помилялися,
хай знову братуються зі своїми ворогами».*

Ці слова несуть у собі жагу оновлення взаємин між українцями, литовцями й поляками на засадах злагодності, довіри й моральної чистоти. Це волання з кривавої минувшини, але воно позбавлене ненависті, повне віри й любові, піднімається як заклик Всевишнього до нових поколінь наших народів...

На завершення доцільно навести слова Михайла Чалого (1816–1907), автора книжки «Жизнь и произведения Тараса Шевченко» (1882), який розповідає, що в 1830 році Т. Шевченко у Вільнюс:

«...познайомився з однією гарненькою кравчицею. І вперше усвідомив і глибоко відчув свою людську гідність. Любов до цієї польки, яка належала до іншого кола, з незалежним складом думок, мала великий вплив на його забиту, загнану, але дуже вразливу натуру. Ця перша прихильність, за визнанням самого поета, обогородила його душу, піднісши його у власних очах. «Я в перший раз прийшов тоді к мисли, — розповідав він Сошенку, — отчего и нам, несчастным крепачкам, не быть такими же людьми, как и прочие свободные сословия?» (Спогади про Тараса Шевченка. — К., 1982. — С. 51).

...Незаперечним залишається факт у Шевченковій долі: кохання до Ядвіги розбудило в ньому хлоп'ячу гордість, піднесло його у власних очах, підбадьорило, сповнило радістю його шістнадцятирічне серце.

Віктор ЖАДЬКО,
письменник і публіцист, номінант на здобуття Національної премії ім. Т. Шевченка
Фото автора

Янка СПАКОВ

БЕЗСМЕРТНИЙ ШЕВЧЕНКО

Сильний і щасливий народ, який має такого поета, що кожним своїм словом все життя був разом з ним, що так глибоко висловлював його думки, його надії й сподівання. Але сильний і щасливий також і поет, який має такий народ, що шанує кожне його слово, що його, поета, плоть від плоті своєї, кров від крові своєї, здійняв на таку почесно-недосяжну висоту.

Здається, Тарас Шевченко не міг народитися ніде, окрім як тільки на своїй любій Україні. Але, народившись на рідній Україні, ставши виразником найзаповітніших бажань свого народу, ставши його голосом і слухом, він став близьким і рідним, став своїм для усіх народів землі. Він став і нашим, білоруським, також. Вже зараз не можна уявити білоруса, який не знає, наприклад, «Садок вишневий коло хати» чи «Як умру, то поховайте», чи «Реветь та стогне Дніпр широкий», чи інших видатних, хрестоматійних для усіх народів рядків і віршів Кобзаря.

У кожного нині на слуху ці такі прості на перший погляд і такі глибокі та складні на серйозний підхід і серйозне прочитання твори, які звучать і по-білоруськи в перекладах Янки Купали та інших наших славних майстрів художнього слова. Білоруси знають їх так само, як і ті щемливі вірші, які поет писав далеко від рідного краю, в Оренбурзі, в Орській фортеці, на Кос-Аралі, в самотині вигнання (до речі, дуже вражає, що більшість віршів поета створено поза межами України); знають ті, відкриті, як серце, і болючі, як саме поетове життя, рядки, що народжувалися на самоті у вразливій і делікатній душі кріпака і вигнанця — під час блискучих ночей Санкт-Петербурга чи серед пісків закаспійської пустелі.

Вірші Тараса Шевченка, здається, створені не одним поетом, обраним для цієї почесної місії, а всім українським народом. І, створені народом, вони знову верталися до народу. І не тільки до свого. Багато білорусів знайомилися з творчістю генія з вуст свого народу, а згодом уже довідувалися з книг, кому належать ці рядки. Навіть наш незабутній Янка Купала, який ще в дитинстві запам'ятав шевченківську пісню «Від села до села», у зрілому віці вже відкрив, що вона має такого знаного, такого славного автора.

Ось так, будучи глибоко національним поетом, Тарас Григорович Шевченко став для всього світу таким інтернаціональним. Як тут не згадати його мрію про «сім'ю вольну, нову», яка згадає його колись незлим, тихим словом.

І ми, ця вольна і нова міжнародна сім'я, з вдячністю згадуємо його нині і будемо згадувати завжди найшанованішим словом поваги й любові. Він був інтернаціоналістом, бо до самозабуття любив свою Україну і поважав усі інші народи світу.

Він був пророком, бо вірив у краще і бажав усім людям землі процвітання і щастя.

І як пророче, як упевнено і по-сучасному переконано звучать у тривожні для українського і білоруського народів чорнобильські роки його схвильовані слова про незнищенність життя, про його вічність і невмирущість, незважаючи на всі біди, незгоди і печалі:

*...буде син, і буде мати,
і будуть люди на землі!*

Тож спасибі вам, Тарасе Григоровичу, за цю вашу упевненість!

Підіймаючись ще від заледенілого Дніпра на найвищу і найшанованішу гору України — на Чернечу гору в Каневі, яка прийняла назавжди Тараса Григоровича Шевченка, — я міркував, як це добре, що шлях до близької могили не короткий, не миттєвий, а ось такий уповільнено-роздумний, з трьомастами шістьдесятьма чотирма сходинками — саме стільки, скільки днів було в тому році, коли Кобзар народився, за винятком одного, того чорного і гіркого дня, коли він помер. Так ось на цих сходинках, в стихеному гурті гостей поетичного свята і його господарів, добре думалося і хороше згадувалося.

Згадувалося про перший виїзд хлопчика Тараса — козачка, служки штаб-ротмістра лейб-гвардії уланського полку Павла Енгельгардта, якого Карл Брюллов називав «свиною» у торжковських туфлях, — пан восени 1828 року їхав на похорон

свого батька, дійсного таємного радника. І, звичайно ж, захопив із собою і козачку, серед якої, безсумнівно, був і козачок Тарас. Нам, білорусам, це відкриття цікаве вдвічі, бо та сувора і тривала подорож була першим знайомством Тараса Шевченка з Білоруссю. Шлях до маетку поміщика пролягав через Чернігів, Гомель, Оршу, Смоленськ. І ще була згодом подорож до Вільно — через Смоленськ, Оршу, Борисов, Мінськ, Молодечно.

Перша в житті подорож... Звичайно ж, вона вразила козачка Тараса, він, хоч і дивився на білоруську землю очима кріпака і безправного хлопчика, усе ж назавжди, гадаємо, запам'ятав білоруський тракт, бо не раз потім вертався до нього у своїх повістях.

Що бачив він тоді? Про що думав? Якою видалася йому тієї осені наша рідна, теж згорьована в кріпосницькій неволі, але така співчутлива одвіку земля? Як хочеться нам, людям іншого століття, дізнатися про це щонайбільше.

І ще на тих уповільнених сходинках пригадувалися поетові рядки, думалося про його нескорену мужність. Його кривдять царські сатрапи, з нього знущався, його ображають, а він тримається свого:

*Караюсь, мучусь,
але не каюсь...*

Не тільки сам не здається, але й інших упевнено закликає:

*...учи неложными устами
сказати правду.*

Сам він у цих стосунках чистий. Його ніхто і ні в чому не може дорікнути:

*Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли;*

*У нас нема
Зерна неправди за собою.*

Подумалося: так це ж афоризми, які невідкладні часу! Як і ті визначні рядки про матір і дитя — теж афоризм:

*У наших раї на землі
Нічого кращого немає,*

*Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.*

Пригадалося, що ось тут, на Тарасовій горі, 7 травня 1939 року Янка Купала, який приїхав на святкування 125-річчя Кобзаря, читав «Заповіт» у своєму перекладі білоруською мовою.

І ще на тих засніжених сходинках пригадалася мимоволі ще одна незвичайна постать — художниця Катерина Білокур, така ж одержима і така ж непокірлива, як і сам Шевченко.

«Буду художником!» — сказала собі і усім ця жінка-селянка. Її не розуміють, з неї сміються, з неї глузують, а вона — своє:

«Буду художником!»

Мати сварить, батько б'є, односельці сміються, їй забороняють малювати, а вона не відступається: «Буду художником!»

Коханий пропонує їй руку і серце, а вона ставить йому єдину умову: «Я вийду за вас заміж, якщо ви дозволите мені малювати».

Людей багато, а тих, хто б її зрозумів, — нема. Тоді вона збирається до Канева: «Поїду я до Тараса. Той мене зрозуміє».

У Каневі припадає до дорогої могили і виплакує Шевченкові усе своє горе, усі свої кривди й образи. І вертається додому заспокоєна і переконана у своїй правді.

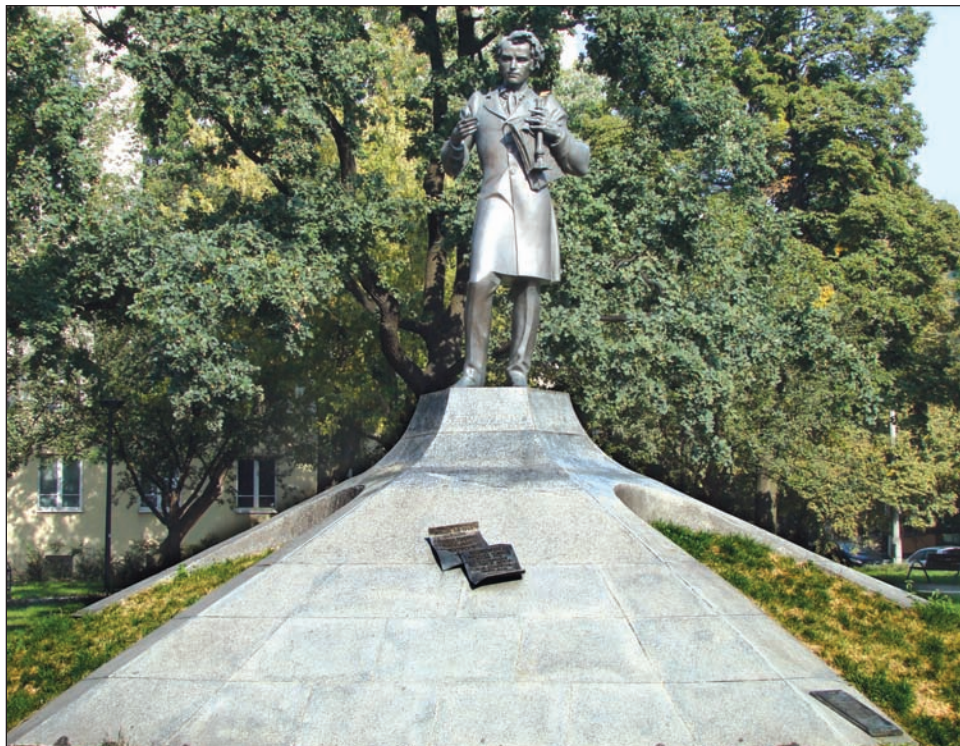
Вдома від батька «перепало добряче, але проти людей, то це й нічого: ще мене й жаліли», — усміхається вона в своїх листах.

І вже на самісній горі, перед саміснійкою могилою подумалося: так це ж здорів, що до Шевченка, як до живого, і сьогодні можна ось так запросто приїхати, можна спитати в нього поради, можна розказати йому про свої негаразди з великою вірою і надією, що він, славний син України, тебе зрозуміє, підтримає, заспокоїть і обнадіє.

Отже, Кобзар живе й після своєї смерті, отже, він — безсмертний, отже, у цьому своєму другому житті, на яке вже не здатний впливати ні час, ні простір, він — захисник усіх одержимих і скривджених, порадник усім, хто потребує його підтримки.

(Журнал «Малодосць», № 8, 1989 р.).

Переклад з білоруської
Данила КОНОНЕНКА

Варшава. Пам'ятник Тарасу Шевченку

МОЄ ПОКЛИКАННЯ — УЧИТЕЛЬ

Нема жакливішої роботи,
ніж учительська,
Нема виснажливішої роботи
від учительської.
Де нерви паляться,
мов хмиз сухий,
Де серце рветься
в шепоті і чаді.

Але нема щасливішої долі,
Коли Людина з Твоїх рук,
Учителю,
Іде у світ — на краплю
світ людніє.

І. Драч «Дума про вчителя»

До чого ж людно було в нашій школі 28 вересня цього року! Школа — мов дівчина у віночку, прибранна, обсаджена квітами і прикрашена різноманітними фігурами руками умільців, приймала дорогих гостей — випускників усіх років на свій ювілей. Серце стислось, а сльози радості ні-ні та й з'явилися з-під повік, коли дивились ми, як статечні чоловіки, жінки, навіть із сивиною на скронях, тепло всміхались до наших учителів, дарували їм квіти і цілували руки.

«Учитель — майстер життя», — кажуть в народі. Основне його завдання — навчити дітей жити, бути людьми на Землі. Це ж скільки нашим учителям довелось перекопувати, сварити, хвалити, докоряти, підтримува-

ти, захищати своїх учнів, щоб через багато десяти років до них на свято школи прибуло стільки добрих і вдячних людей. Згадався вислів «Учитель — свічка, яка світить іншим, згораючи сама», коли бачила сльози радості вчителів-ветеранів.

Професіоналізм наших учителів можна визначити кількома ключовими словами: надійність, відповідальність, добросовісність у роботі та готовність прийти на допомогу щодня, щохвилини.

Яку витривалість, яку душу потрібно мати, аби стояти «під прицілом» сотні допитливих очей, вести дитвору до країни знань, а потім ось так зі сльозами на очах радіти за їхні успіхи, досягнуті в житті. Учитель! Яка це свята професія. Бути справжнім учителем — це мистецтво. Адже треба вміти у кожному учневі відкрити тільки йому притаманні можливості, уміння, показати, на що він, учень, здатен, розкрити його душу.

Для мене таким відкривачем душі моєї стала перша вчителька Марія Павлівна Пшенична. Я щаслива, що з перших кроків мого шкільного життя поруч зі мною була така людина.

Якби не вона, я б не знала стільки, скільки знаю тепер. На кожному уроці вона відкривала для нас щось нове, цікаве, і весь клас завмирав в очікуванні нової інформації. Марія Павлівна з самого початку довела нам: щоб чогось досягти, перш за все треба вчитись.

Багато і клопітливо працює вона з кожним із учнів, допомагає їм, даючи можливість навіть «слабенькому» відчувати себе повноцінним, повірити в свої сили.

Уроки, різноманітні заходи, конкурси, що організує і проводить Марія Павлівна, проходять цікаво, жваво, захоплююче. Вони надовго залишаються в наших серцях.

Незважаючи на роки, Марія Павлівна завжди випромінює тепло та радість, а вогник її очей запалює в душах малечі прагнення до знань.

Ось саме той вогник і запалив у мені бажання бути вчителькою молодших класів.

В нашій школі Марія Павлівна працює з 1966 року. Багато поколінь виховала вона за цей час. Так і просяється на сторінку слова пісні, почутої від бабусі:

По тропинке снежной,
хрупкой,
Что до школы пролегла,
Ты шагаешь в полушубке

На виду всего села.
На поклоны отвечаешь,
И от школы до реки —
Все, кого не повстречаешь,
Все твои ученики.

Сколько ты подарила
хорошего,
Сколько добрых открыла
дорог.

Дольше всех над селом
запорошенным
Светит в школьном окне
огонек.

Мені здається, що це про неї. Як це благородно — давати іншим знання, бути порадником і взірцем в усьому.

Шкільні роки швидко пролітають. Ось і я вже в 9 класі, а бажання навчати інших тільки посилюється. Я обожнюю свою школу, своїх учителів. Учителі в нас дивовижні. Так хочеться швидше стати вчителькою і теж віддавати тепло й доброту своєї

душі дітям, стати для них взірцем і вогником у житті. Я вірю, що крізь усе своє життя пронесу той вогонь, який запалила в моєму серці Марія Павлівна та інші мої вчителі.

Ольга ПШКОВА,
учениця 9 класу Славнівської
ЗОШ I-III ступенів
Роздольненський район,
АР Крим

МОРЕ, ТИ ЧУЄШІ, МОРЕ, ТВОЇМ МАТРОСОМ Я ХОЧУ СТАТЬ!

Наприкінці минулого тижня в місті-герої Керч під патронатом командувача Військово-Морських Сил України адмірала Юрія Ільїна пройшло урочисте відкриття військово-патріотичного гуртка «Школа юнг» та посвячення в юнги 13 дітей-сиріт з Республіканського навчального закладу «Керченська спеціалізована школа-інтернат з поглибленим вивченням окремих предметів». Це — перша в Керчі і вже шоста в Україні школа юнг ВМС України.

Начальник Керченського гарнізону підполковник Олександр Саенко, командир Керченського загону морської охорони Державної прикордонної служби України капітан 1 рангу Юрій Лошак, дирекція дитячого закладу вручили юнгам гюйси, значки, чорні берети морської піхоти та сувеніри. Підтримати дітей-сиріт прийшли і студенти 1 курсу Судномеханічного технікуму Керченського державного морського технологічного університету.

На честь майбутніх захисників Вітчизни знаменна група винесла прапор Військово-Морських Сил Збройних Сил України, пролунав Державний Гімн України, святковий салют. На борту корабля «Донбас» було проведено екскурсію для юнг, на камбузі хлопчачки посмакували смачними матроськими стравами, які спеціально для них приготував корабельний кок. Відбувся показ стрілецького озброєння морської піхоти, екіпірування та спецзасобів доглядової групи морської охорони.

За словами директора школи-інтернату Кароліни Романець, шефи — воїни Керченського окремого батальйону берегової оборони ВМС України та Керченського загону морської охорони — у дитячому закладі проводять багато заходів і завжди бажані гості.

— Діти різного характеру, різної життєвої долі, є «важкі» діти, їм 12-13 років. Важливо, що це — їхнє самостійне і серйозне рішення навчатися в школі юнг. А ми, педагоги, сподіваємося, що саме школа юнг допоможе їм виправитися, стати гідними і нашого навчального закладу, і нашої країни, щоб ми потім могли ними гордитися, — каже класний керівник Світлана Новомодна.

Начальник Керченського гарнізону підполковник Олександр Саенко висловив впевненість, що серед сьогоднішніх юнг — майбутні кращі офіцери вітчизняного флоту, морські піхотинці, якими буде пишатися країна, поба-

жав усіляких гараздів та успіхів у навчанні. За словами самих хлопчачків, вже зараз вони хочуть вчитися водити кораблі, виходити у відкрите море, в'язати морські вузли та знати морські закони. Про їхні ширі бажання говорили несподівані дитячі усмішки, які сяяли під час цього свята.

Як раніше зазначив командувач ВМС України адмірал Юрій Ільїн, найближчим часом очікується відкриття шкіл юнг у Феодосії, Новофедорівці, а також у Донецькій і Львівській областях, які шефствують над кораблями ВМС України.

Руслан СЕМЕНЮК (Фото автора)

З 45-РІЧЧЯМ, БІБЛІОТЕКО!

З дня відкриття бібліотеки ім. Олександра Гріна у селищі Комсомольське виповнилося 45 років.

Спочатку це був пункт видачі книжок, який підпорядковувався бібліотеці с. Богданівка. У 1968 році пункт був перетворений у справжню бібліотеку, яка розташовувалася в двох маленьких кімнатах старого будиночка з пічкою і маленькими віконцями. Першими бібліотекарями тут були В. Ф. Захаренко і В. В. Боровик.

У 1990 році, коли селище увійшло до Залізничного району Сімферополя, бібліотека приєдналась до Центральної бібліотечної системи для дорослих. Новосілля у просторому приміщенні нового будинку відсвяткували в 1993 році. А вже в 2009 р. бібліотеці було присвоєно ім'я письменника-фантаста О. Гріна. Тож її символом стали Червоні вітрила, які несуть за мрією у майбутнє. Їхне зображення прикрашає читальну залу.

Зараз очолює маленький дружний колектив завідувач бібліотеки О. Н. Василенко, яка працює тут вже 30 років. Їй допомагають бібліотекарі Т. П. Самік та Л. А. Соловей.

Книжковий фонд нараховує понад 19 тисяч книжок, якими користуються 2250 читачів. Бібліотека співпрацює зі школою (проводить

зустрічі, бесіди), з реабілітаційним центром для інвалідів с. Гресівське. Тут уже побували гості з ВІА «Наша пісня», поети та письменники Л. Огурцова, Л. Севельникова, В. Анфімова, Т. Третьяк та ін.

Кілька років тому був заснований клуб інтелектуального спілкування «Акварель», метою якого є зустрічі з цікавими людьми та обмін інтересами. Ще проводиться цільова комплексна програма «Під блакитним небом Тавриди». За цією програмою популяризується тема краєзнавства Криму.

Робота бібліотеки була відзначена подяками від міністра культури АРК, дипломами та грамотами різних культурних установ.

Також бібліотека сприяє розвитку молодих талантів, залучає їх до участі у конкурсах, в яких вони здобувають перемоги. Завідувач каже, що в них є мрія: щоб тут був створений медіа-центр для всіх відвідувачів, щоб були використані сучасні методи інформування та навчання. Своє урочисте свято цей заклад відзначити бенефісом «Бібліотека — скарбниця мудрості».

Ганна ТРЕТЬЯК, студентка І курсу факультету слов'янської філології і журналістики Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

ВІТАЄМО «СВІТЛИЧАН»-ЮВІЛЯРІВ!

ВАДИМА МИХАЙЛОВИЧА РОЙКА — З 75-ЛІТТЯМ!

Дорогий ти наш Вадим — Ти у нас такий один. У матусі Героїні — Героїчний добрий син. Славний Ройк наш Вадим, Ти об'їздив Крим і Рим. Всюди, де ти побував, Добру славу залишав. Хтось возив пісні по світу, Хтось веселий гопачок. А Вадим по Україні — «Український рушничок». В кожній області бував, Жодне місто не минав. Кожну душу, кожне серце Рушничок той зігрівав. Ювіляр наш, друг Вадим, У Майстрині славний син. Щирий серцем українець, Справжній він громадянин!

ГАЛИНУ АНАНІВНУ АФОНІНУ І ДМИТРА СТЕПАНОВИЧА ОМЕЛЯНЮКА — З 80-ЛІТТЯМИ!

Люби людину, їй твори добро, Як цей з Волині Праведник Дмитро! Дай, Боже, сил, здоров'я — прісно й нині — пані Галині... бо й вона з Волині!

Д. Омелянюк з внуком Миколою

ПИЛИПА ВАСИЛЬОВИЧА ШПИЛОВОГО — З 90-ЛІТТЯМ!

Народжений Черкаською землею, Він ширим серцем тягнеться до неї. Пилип — художник, на його картинах У барвах квітне рідна Україна. В його доробку є Шевченкіана, Ще б видавця — і вічно буде славний! Вітаєм з ювілеєм Шпилевого, Хай буде доля приязна до нього!

УСІ — НА ПЕРЕДПЛАТНИЙ РЕФЕРЕНДУМ! ШАНОВНІ ЗЕМЛЯКИ! УКРАЇНЦІ! «ПРОГОЛОСУЙТЕ» ЗА УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ, КНИГУ, ЖУРНАЛ, ЗА УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО, УКРАЇНСЬКУ ПРИСУТНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ДЕРЖАВИ!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» НЕ ЛИШЕ ДЛЯ СЕБЕ — ЗРОБИТЬ ПОДАРУНОК СВОЙ ШКОЛІ, БІБЛІОТЕЦІ, РІДНИМ, ЗНАЙОМИМ: ЧИМ БІЛЬШЕ В УКРАЇНСЬКОГО ДРУКОВАНОГО СЛОВА БУДЕ ШАНУВАЛЬНИКІВ, ТИМ НАДІЙНІШИМ БУДЕ ЙОГО МАЙБУТНЄ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» — 90269.

Вартість передплати: 1 місяць — 9,27 грн.; 3 місяці — 27,21 грн.; 6 місяців — 52,77 грн.; на рік — 104,34 грн. Адреса редакції: 95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, к. 14. Тел.: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40; електронна пошта: kr_svit@meta.ua; Інтернет-сторінка: http://svitlytsia.crimea.ua

«СВІТЛИЦЮ» ЧИТАЙТЕ — НОУТБУК ВИГРАВАЙТЕ!

Шановні «світличани»! Ми продовжуємо наш газетний мовно-літературно-історично-пісенно-комп'ютерний конкурс, ГОЛОВНИЙ ПРИЗ ЯКОГО — НОУТБУК! Добре відомий читачам з минулого турніру сімферопольцеві Василь Степанович Стефанюк вже зробив свій внесок до призового фонду і закликає однодумців підтримати його, щоб можна було відзначити не лише переможця, але й призерів конкурсу. Спонсорів запрошуємо до конструктивного діалогу за тел. (067) 650-14-22, (050) 957-84-40, а читачам пропонуємо наступні конкурсні завдання. (Нагадуємо, що взяти участь у конкурсі і виграти ноутбук має шанс КОЖЕН передплатник нашої газети — ні вікових, ні будь-яких інших обмежень нема!)

Отже, ПЕРШЕ ЗАВДАННЯ:

— Хто автор надрукованого нижче поетичного заклик передплатувати «Кримську світлицю»? — Коли він був опублікований? — На якій сторінці? — Яке за номером «чорне» попередження владі про проблеми «Світлиці» надруковане на її 1-й сторінці? — Хто на той момент був міністром культури України? За кожну правильну відповідь буде нараховано 1 очко (усього 5). (Підказка тим, хто «Світлицю» читає недавно: на наше газетне 20-річчя ми передали до бібліотеки ім. І. Франка у Сімферополі підшивки газет з 1999 року...)

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ»!

Зі «Світлицею» вам веселіше в Криму буде жити! Від «Світлиці» у вас будуть світлі і радісні лица, Рідне слово в душі оживе, розцвіте, забринить!

Зі «Світлицею» ви — і шедриші, й духовно багаті! І відчуєте, як Україна стає на крило. Хай «Світлиця» заходить у кожну світлицю і хату, В кожне селище, місто, в найдаліше сільце і село. Дорогі земляки! Передплатуйте

ДРУГЕ ЗАВДАННЯ:

Хто зображений на цьому плакаті? (5 балів за правильну відповідь!)

ТРЕТЄ ЗАВДАННЯ: Кілька років тому це фото вже прикрашало «Кримську світлицю», тому для читачів зі стажем це запитання не буде надто складним. Отже, як звуть цю україночку і чим прославилася вона у нашій газеті? (5 балів за правильну відповідь).

ВІДПОВІДІ НАДСИЛАЙТЕ на звичайну або електронну адресу «КС»!

ф. П-1

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету **90269** журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання) Кількість комплектів

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куди (поштовий індекс) (адреса)

Кому (прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДУРУЧЕННЯ

На газету **90269** журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)

Вартість передплати ___ грн. ___ коп. Кількість комплектів

Вартість переадресування ___ грн. ___ коп.

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий індекс місто село

код вулиці район

буд. корп. кв. вулиця

прізвище, ініціали

КОЗАЦЬКИЙ ГЕТЬМАН БАЙДА-ВИШНЕВЕЦЬКИЙ

Пісню про Байду знає, мабуть, кожен в Україні. Та далеко не всім відоме справжнє прізвище цього легендарного героя, якому народ дав таке звучне ім'я, а ще менше відомі життєві колізії цієї людини.

Байдою звали Дмитра Івановича Вишневецького, якому по праву судилося стати одним із перших ватажків козащини. Одразу зазначимо, що дослідники неодностайні у питанні — хто саме був першим. Користуючись найбільш повним і науково вивіреном списком, який подано в працях академіка М. С. Грушевського з історії України, схиляємося до думки, що саме Дмитро Вишневецький започатковує українське гетьманство.

Князь Дмитро Іванович Вишневецький був старшим із чотирьох синів князя Івана Михайловича Вишневецького. Його ім'я згадується вперше в люстрації

1545 р. (де зафіксовані матеріали ревізії Волинського воеводства). В цих документах Вишневецький значився як володар маєтків у селах Кушнин, Підгайці, Окнин, Тараж, Комарин, Крутнев, Лопушна Кременецького повіту.

Про родовід Д. Вишневецького серед істориків нема єдиної думки. Польські вчені вважають, що він походить з роду Корибута сина Ольгердова. Російський історик М. М. Карамзін відносить його до нащадків Рюрика. «Родословная книга» засвідчує походження Вишневецьких з князючого роду Гедимінів. Доречно згадати з цього приводу думку М. Грушевського: «Рід княжат Вишневецьких був галузю (старшою лінією) кн. Збарзьких, потомків князя Федька Невизького, славного героя повстання українського панства під прапором Свирігайла. Се був багатий княжий рід, якого гніз-

дом була полуднево-західна Волинь (Кременеччина), а два близько положені містечка Збарж і Вишневець, на теперішній галицькій границі, дали ймення двом княжим лініям сього роду».

Чи такою вже була лінія долі, чи то неспокійна вдача вела Дмитра Вишневецького шляхами триумфами, небезпечними, але це не були просто пошуки пригод, його честолюбиві устремління не прямували в бік турнірів і пригод середньовічного лицарства. Хоча деякі вчені, зокрема французька дослідниця Шанталь Лемерсьє-Келькеже, схильні до того, щоб трактувати його як кондотьєра (у буквальному перекладі — найманний полководець), проте життєпис Дмитра Вишневецького свідчить про безпідставність такої характеристики. Перед нами постає не романтичний шукач пригод, а цільна героїчна натура. В ньому поєдналася відвага варяга-дружинника із значущістю постаті литовського князя часів Ольгерда й Вітовта. Недарма Дмитра Вишневецького його сучасники порівнювали зі слов'янським богатирем, силі якого було підвладне майже все.

Відвазі та мужності таких людей віддавали належне навіть польські хроністи. Вони не могли приховати свого захоплення «хоробрими русинами». Один з них так писав про народ, «овіаний славою»: «У подольян не відрізниш, хто пан, а хто слуга, ламаного шеляга не варта гордіня. Не носять вони строкатого вбрання; вони овіяні славою, яка дорожча ваших нарядів. Слава про цей народ відома повсюди, і залишиться за ним на віки вічні, хоча б Польща й загинула. Те, що вчинив Геркулес, коли перебрав гір і не щадив земних богів, то на Русі може зробити кожен. Самсон роздер щелепи левові: подібні подвиги в наш час русину є звичними; могутній турок роззявив на нас пащу, і хоробрі русини не раз пхали до неї руку. Вирушив би він з численним військом на Польщу, але зупинила його руська сила».

І Дмитро Вишневецький був із тої самої славної когорти, про яку писав хроніст, а крім того, він

мав у житті й певну, визначену мету — захищати свій край від споконвічних ворогів і руйнівників Вітчизни — бусурманів.

Польський король Сигізмунд Август шанував Дмитра Вишневецького за сміливість і відвагу і в 1550 р. призначив його старостою Черкас та Канева — тобто на тій межі, де ніколи не припинялася боротьба між волелюбними козаками і татарською ордою. Власне, тут і потрібний був ватажок авторитетний та енергійний, який організував би надійну відсіч татарським полчищам, оборону від набігів на Україну.

Дмитро Вишневецький — це український феодал польсько-литовської держави, хоч і не з тих, хто цілком влаштував тогочасну адміністрацію, яка здебільшого відсувала українців від процесів управління. Мотивували це тим, зазначав М. Грушевський, що для католицької держави, якою була Литва, православні не можуть бути щирими слугами. Управління державою і пов'язані з цим привілеї тримало в своїх руках католицьке панство. А надання воеводської посади навіть такій надзвичайно заслуженій перед державою і шанованій особі, як Костянтин Острозький, викликало бурю невдоволення серед католицького магнатства. Тому українське панство збайдужіло до політичного життя, а займався здебільшого власним благоустроєм. Але Дмитро Вишневецький не міг спокійно спостерігати, як на українські землі здійснювали грабничі напади султанська Туреччина та Кримське ханство, як гинули міста і села, а тисячі одновірців гнали в полон. У цій ситуації польсько-литовський уряд виявився безсилим. Всі оборонні заходи литовське князівство спрямувало лише на зміцнення окремих замків на південному пограниччі.

Дмитро Вишневецький мав намір виступити в похід проти загарбників. Та обережний король стримував його, подекуди заради власного спокою, а здебільшого — зв'язаний обіцянкою перед кримським ханом Девлет-Гіреєм.

Минуло два роки від часу призначення Вишневецького старостою. Отримавши чергову відмову від польського короля про військове спорядження, він поставив ультимативну вимогу, загрожуючи в разі незгоди перейти на службу до московського царя або турецького султана. Можливо, прискорили таке рішення й особисті причини: невдале сватання до княжни Галешки Острозької. Не отримавши згоди короля, Вишневецький зібрав загін відданих йому людей і подався в степ. Згодом поселився в Белгороді, що належав тоді Туреччині.

Король, аби не втратити здібного воєначальника, послав гінця з проханням повернутися. Вишневецький повернувся до Черкас і приступив до здійснення давнішої своєї мрії, а саме: спорудження військової фортеці, що надійно захищала б українські землі від нападників. На Дніпрі, серед численних порогів, на острові Хортиця вирішив Дмитро Вишневецький звести замок. Чому саме тут? Бо з півдня до України прилягала могутня Турецька держава, заснована на руїнах Візантії, яка забрала під свою опіку сусідні князівства — Сербію, Болгарію, Молдавію, а на сході — простяглися володіння Кримської Орди, що заснувалася тут із столицею в Бахчисарі.

(Закінчення в наступному номері)

У місті Тальне Черкаської області на центральній площі встановили єдиний в Україні пам'ятник чотирьом гетьманам — Івану Мазепі, Петру Дорошенку, Байді-Вишневецькому і Богдану Хмельницькому. Як повідомили УНІАН у прес-службі Тальнівської райдержадміністрації, над створенням скульптурної композиції працювала група художників, скульпторів та істориків, а реалізація проекту стала можливою завдяки сприянню та фінансовій підтримці місцевого благодійника Володимира Мовчана і народного депутата Геннадія Бобова.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЖОВТЕНЬ 25

1762 р. — російська імператриця Катерина II повеліла заселити райони України іноземцями.

25-28 жовтня 1990 р. — відбулись II Всеукраїнські збори Народного руху України. Ухвалені документи про зміну програмних положень: проголошення як мети досягнення незалежності України, розбудова демократичної правової держави; було ухвалено низку резолюцій і звернень: «Про Союзний договір», «Про створення економічних кордонів України» та ін.

Померли: 1952 р. — Сергій Борткевич, український композитор, піаніст та педа-

С. Борткевич

гог у вигнанні.

2009 р. — Ірина Сенік, політв'язень, співзасновник Всеукраїнського політичного об'єднання «Державна самостійність України».

26

1612 р. — запорожці спільно з поляками здобули Москву.

1947 р. — проведена наймасовіша депортація українців із Західної України (близько 78 тисяч осіб).

Народилися:

1864 р. — Євген Вотчал, український фізіолог рослин, академік. Засновник української школи фізіологів рослин.

1888 р. — Нестор Махно, провідник анархістського руху, керівник повстанських загонів у 1917-1921 рр.

1914 р. — Петро Жур, український письменник. Лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка.

1948 р. — Галина Тарасюк, сучасна українська поетеса, прозаїк, критик, перекладач, член АУП, Національної спілки журналістів України.

27

День автомобіліста і дорожника України.

1939 р. — ухвалення і проголошення Народними

зборами Західної України Декларації про входження краю до складу СРСР і об'єднання її з УРСР.

1944 р. — Ужгород звільнено від німецьких і угорських військ.

Народився:

1919 р. — Іван Лисяк-Рудницький, український історик і публіцист.

Померла:

1931 р. — Христина Алчевська, українська поетеса і педагог, дочка Христини Алчевської та Олексія Алчевського. Працювала вчителькою гімназії в Харкові.

28

День визволення України від фашистських загарбників.

У цей день в 1944 році війська 4-го Українського фронту визволили від гітлерівців Закарпатську Україну.

1989 р. — Верховна Рада України ухвалила Закон «Про мови в Українській РСР», українська мова проголошена державною на території України.

Народився:

1936 р. — Роман Віктюк, український театральний актор і режисер, народний артист України. Постановник і виконавець ролей у величезній кількості вистав, переважно в театрах Москви, зокрема і в театрі свого імені, є популярним і шанованим обопільно в

Росії та рідній Україні. Театрал відомий незмінною і невідомою епатажістю й оригінальністю, незаан-

Р. Віктюк

гажованістю в судженнях, в тому числі і з питань історії та сучасності, персоналії тощо.

Помер:

1936 р. — Федір Щербина, історик Кубані, ректор Українського вільного університету.

29

1955 р. — вночі після вибуху лінкор «Новоросійськ» у Севастопольській бухті дістав пробоїну площею 175 квадратних метрів. На борту корабля перебувало 1576 чоловік. Лінкор після безуспішної боротьби за його стійкість і живучість все-таки перекинувся, у воді опинилося понад півтори тисячі чоловік. Внаслідок катастрофи загинуло 609 членів екіпажу і бійців аварійних партій із сусідніх бойових кораблів.

Відповідно до висновків Державної комісії, що працювала відразу після тра-

гічних подій, причиною вибуху була німецька міна часів Великої Вітчизняної війни, зачеплена кораблем під час ставання на якорі.

Разом з тим, і по сьогоднішній день існують версії про скоєну міну диверсію (нібито свого часу в одному з відсіків корабля, що дістався СРСР від Італії за контрибуцією, був закладений диверсійний заряд, а також про версію із застосуванням італійських бойових плавців).

Трагедія десятки років замовчувалася.

Померли:

1794 р. — Григорій Скворорода, найвидатніший український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог.

1922 р. — загинув Іван Черноусов (отаман Чорний Ворон), командир Лебединського полку Холодноярської організації.

1999 р. — Олександр Разумков, український політолог.

30

1848 р. — у Львові розпочався «Собор руських науковців».

1987 р. — у Києві дебютував український рок-гурт

Юрій Клен

«Воплі Відоплясова» («ВВ»).

Помер:

1947 р. — Юрій Клен (Освальд Буртгардт), український поет-неокласик.

31

Міжнародний день Чорного моря.

Відзначається в день підписання урядовими організаціями Болгарії, Румунії, Росії, Туреччини, Грузії та України «Стратегічного плану дій з відновлення і захисту Чорного моря» (1996 р.).

Помер:

1803 р. — Петро Калнишевський, останній кошовий отаман Запорозької Січі. Православний святий (вшановується як Петро Багатостраждальний).

ПРИСТРАСТІ, ЩО ЗВ'ЯЗУЮТЬ ВІКИ

Дипломом за оригінальну режисуру та лицедійство у моновиставі «І. К. Карпенко-Карий (Тобілевич), ми, я та сьогодні...» був відзначений її автор, режисер і виконавець, заслужений працівник культури Автономної Республіки Крим Юрій Хропаченко (Людмилов) на фестивалі, що відбувся з 25 до 29 вересня в Кіровоградському академічному обласному музично-драматичному театрі ім. М. Кропивницького в рамках Всеукраїнського свята театрального мистецтва «Вересневі самотвіти».

— Хто ще брав у цьому фестивалі участь? — запитала я Юрія Хропаченка після його повернення в Сімферополь.

— У Кіровоград приїхали мистецькі колективи з Києва, Миколаєва, Черкас. Всього місцеві глядачі побачили на сцені п'єси І. Карпенка-Карого в постановках семи театрів. Наприклад, у виставі «Сто тисяч» режисера Київського академічного театру на Подолі, народного артиста України Віталія Малахова грав народний артист України Богдан Бенюк.

Відкрили фестиваль господарі показом 25 вересня на великій сцені вистави «Хазяїн», постановку якої здійснив головний режисер театру Євген Курман. А наступного дня мені довірили відкрити малу сцену театру своєю моновиставою. Мені приємно, що її зняла Кіровоградська телекомпанія і згодом показала по обласному телебаченню.

Кіровоградський театр ще називають театром корифеїв. Це перший професійний український реалістичний театр. Він створений у

1882 році Марком Кропивницьким — людиною могутнього таланту: блискучим актором, режисером-новатором, поетом, композитором, реформатором української сцени. Минулого року до свого 130-річчя його труп отримала змогу відчувати колишню атмосферу залу з трьома ярусами балконів у відновленому за первинним архітектурним проектом приміщенні. У відродженому старому-новому театрі, який очолює заслужений діяч мистецтв України Володимир Єфімов, кожне слово Карпенка-Карого звучало так, ніби написане сьогодні.

— Юрію Вікторовичу, а про що йдеться у вашій моновиставі?

— Я створив її спеціально для цього фестивалю, присвяченого творчості І. Карпенка-Карого, за мотивами п'єс «Житийське море», «Хазяїн» і «Сто тисяч». Починається вистава, тривалість якої 1 година 5 хвилин, з прологу-імпровазації на сцені, де з реквізитів знаходяться гримувальний столик, залізна вішалка з українською вишитою сорочкою і свиткою. Поряд лежить мішок з грішми і мікрофон. А мій головний персонаж — артист Іван з «Житийського моря», переодягаючись, перетворюється в дійових осіб з інших п'єс І. Карпенка-Карого, фрагменти яких пов'язані між собою так, що звучать як один суцільний монолог.

«Ідеш один день. Чия земля? — Калитчина. Ідеш другий — Калитчина, ідеш третій — Калитчина. Серце зупиняється», — говорить Герасим Калитка із п'єси «Сто тисяч».

Сказане ним продовжує Пузир із п'єси «Хазяїн»: «Я не буду панувати. Як їв борщ та кашу — так і їстиму, як мазав чоботи дьогтем — так і мазатиму, але всю земельку навколо я скуплю».

Завершуються ці два монологи третім — артиста Івана: «Так жалкую, що я не залишився землею святу обробляти, але вже пізно, занадто пізно. Роки артистичної діяльності зробили з мене штучну людину. Але я знаю порятунок: тікати треба звідсіля в справжнє життєве пристань, де стеля — небо, а діл — земля... земля... земля...».

Протягом вистави фрагментами звучить пісня Богдана Лепкого «Журавлі» у виконанні американської української співачки Квітки Цісік, а в кінці — моя авторська пісня «Земле моя рідна».

— Що ви як автор хочете сказати глядачеві інсценізацією саме цих творів І. Карпенка-Карого?

— Не можна жити сьогодні лише матеріальними цінностями, гривнею, долларом, російським рублем. Це призведе до загибелі не

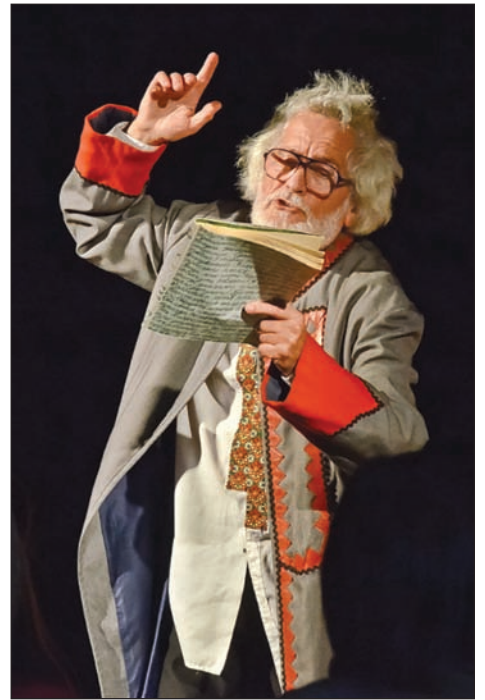
лише душі, а й тіла. Духовність — найцінніший подарунок людині на цій землі.

— У моновиставі автор уособлює в собі театр одного актора. Як ви прийшли до цього жанру, де потрібно бути універсалом?

— Я в своєму житті пройшов велику театральну школу. Навчався на акторському факультеті в театрі-студії Київського театру оперети, закінчив режисерський факультет Київського інституту театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого. Працював артистом та асистентом режисера в Кіровоградському музично-драматичному театрі, головним режисером Львівського музично-драматичного театру в Дрогобичі, режисером-постановником у Луганському музично-драматичному театрі і художнім керівником театру-студії «Лицедії». З 1982 року — в Криму: двадцять років був режисером літературно-драматичних і художніх програм у ДТРК «Крим», створив чотири театральні студії, випускники яких нині працюють у всьому світі.

У 1999 році вийшла друком моя книга віршів і пісень українською та російською мовами «Той, що проходить планетою Земля». Тоді я і створив свою першу моновиставу під такою ж назвою. Потім — ще дві за власними віршами і піснями «Рядовий країни...» і «Все починається з любові».

В оснащенні їх сучасними технологіями із зображенням на екрані мені допомагає відеооператор Олексій Гусев. Творчо співпрацюють зі мною: з Києва — артист національного

театру музичної комедії Сергій Мельниченко, з Луганська — художній керівник музично-драматичного театру Михайло Голубович, з Кіровограда — артист і мій духовний побратим, колишній однокурсник Микола Ярошенко, письменниця Антоніна Корінь, тележурналістка Ірина Науменко, з Криму — артист українського академічного музичного театру Микола Бондаревський.

— Ви поставили І. Карпенка-Карого. А які ваші улюблені письменники?

— Леся Українка, Тарас Шевченко, Василь Стус. Зачитуєся романами сучасного українського прозаїка Василя Шкляра «Залишенець. Чорний ворон», «Ключ».

— Інсценізувати їх будете?

— Мої найближчі плани пов'язані з моновиставою за п'єсами Карпенка-Карого. В листопаді її прем'єра відбудеться в Криму, а потім хочу здійснити з нею гастрольну подорож по Україні в міста Дрогобич, Львів, Коломию Івано-Франківської області, Луганськ, Харків, Одесу.

Минулого року створив новий театр-студію «Людмила» в пам'ять про дружину, актрису українського театру, яка рік тому пішла з життя. Нині там працює дочка Олена. І це зобов'язує мене бути корисним не лише близьким людям: дітям, онукам, а всім, хто мене оточує, суспільству.

Я нап'юся чистої водиці
З тих джерел, що сили в собі мають.
Господи! Ти збережи криниці —
Ті, що нас в дитинство повертають.
Валентина НАСТІНА

Співає Ігор Байор

Мистецький «Осінній експрес» прибув у Соснівку на запрошення Благодійного фонду «Еко-милосердя». Ось так відновились мистецькі четверги у бібліотеці-філії № 5, яка розташована в Соснівському Народному домі. Колись такі свята були традиційними серед шанувальників пісні і слова, але якось все відійшло, призабулось, змінилось. Незмінним

МИСТЕЦЬКИЙ «ОСІННІЙ ЕКСПРЕС» — У СОСНІВЦІ

залишилось прагнення зустрічатися знову — зі старими друзями, з новими митцями — слухати і вбирати у душу поетичні і пісенні твори... Світ чарувала незбагненої краси осіння днина, а душа прагла чогось світлого і високого, тож поезія знову стала володаркою часу, повернувшись у стіни соснівської книгозбірні.

П'ятеро поетів нашого Галицького краю зустрілися з читачами в читальній залі бібліотеки Людмила Пуляєва, Любо

Долик, Богдан Бовшик, Ярослав Петришин та Іван Гентош. Кожен поділився своїми поетичними переживаннями, своїми імпресіями і філософією. Не обійшлося і без пісні! Соснівський митець Ігор Байор тримав у запасі кілька пісень на слова Люби Долик, тож виконав їх на цій зустрічі, чим приємно вразив і слухачів, і гостей, а найбільше — поетесу. Та й

сама пані Люба заспівала свою пісню, полонивши слухачів задушевністю виконання. Як і Богдан Бовшик, який співав власні твори, а пісню про маму до сліз зачепив не одне чуле серце.

Людмила Пуляєва вразила відвертістю, професійною впевненістю і ледь завуальованою жіночою слабкістю, якої не боїться поетеса, проте зайве нею не спекулює. Богдан Бовшик підкупив артистизмом і ширістю почуттів, а Ярослав Петришин — скромністю і таким філософським ліризмом та віртуозною грою слів, що залишився найзагадковішим персонажем зустрічі! Іван Гентош — майстер пародії, якому нема рівних у сучасній пародійній літературі. Поет завжди чарує теплістю, м'яким гумором, легкістю і високим вмінням виконання творів, як тих, на які пише пародії, так і самих пародій.

Всі поети підкорили слухачів змістовною глибокою поетичною думкою, бажанням

поділитися красою слова. Публіка була вдячною! «Давно у цій залі не витав такий високий дух Слова і Музики», — скажуть після зустрічі господині бібліотеки Наталя Бекерська та Алла Дупляк.

Дуже приємною новиною було повідомлення Івана Гентоша про те, що організатори Форуму видавців, який цьо-

го вересня двадцятье проїшов у Львові, оголосили подяку його учасникам, серед яких був і гурт «Галичанка» БФ «Еко-милосердя». Пан Іван у рамках Форуму збирав друзів і шанувальників поетичної пародії, і гурт «Галичанка» також брав участь у цьому оригінальному дійстві. Соснівчани спілкувалися з

гостями поетичного свята, брали автографи, фотографувалися на пам'ять. Йшли додому, переповнені враженнями, і несли з собою збірки тих поетів, яких відкрили для себе на четверговій зустрічі, що називалась так романтично-загадково — «Осінній експрес»...

Віра ОЛЕШ

Виступає Богдан Бовшик

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com